

2. Περί τῆς Ἀγιοκατάταξης τῶν Ἑλλήνων Γερόντων τοῦ τελευταίου αἰῶνα.

Θὰ ξεκινήσουμε μὲ τὸν ἅγιο Παῖσιο. Ὁ ἅγιος γέροντας Παῖσιος μᾶς ἄφησε πλήθος σοφοὺς λόγους, συμβουλές καὶ προφητείες, ἐνῶ μὲ τὶς προσευχές του βοήθησε χιλιάδες ἀνθρώπους καὶ ὅταν ἦταν ἐν ζωῇ, καὶ ἀκόμα βοηθάει ἀπὸ τὸν οὐρανό, καὶ ἄς κατηγορήθηκε γιὰ πολλὰ καὶ διάφορα ἀπὸ διάφορους, καὶ ἐν ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον, ὅπως γιὰ ὑπερβολές στὰ λεγόμενά του ἢ γιὰ μὴ ἔγγυρες προφητείες. Χρειάζεται προσοχή ὅμως, γιατί ὄντως κυκλοφοροῦν καὶ ὑπερβολικοὶ λόγοι καὶ μὴ ἔγγυρες προφητείες, ποὺ φέρονται νὰ ἀνηκοῦν στὸν ἅγιο Παῖσιο, ἐνῶ εἶναι δημιουργήματα κάποιων ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὸ ὄνομά του. Προσοχή λοιπὸν στὶς πηγές πρὶν πιστέψουμε κάτι ὅτι εἶπε ὁ Ἅγιος. Ὅχι βέβαια καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν ἀγιότητά του κρίνεται καὶ τὸ ἀλάνθαστό του, ὅμως καὶ κάτι λάθος ἢ ὑπερβολικὸ νὰ εἶχε πεῖ, δὲν θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι Ἅγιος, κρίνοντας ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ὅσων εἶπε καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀκέραιας βιοτῆς του, ἔχοντας ὀρθόδοξο φρόνημα λόγῳ καὶ ἔργῳ, ὅπου τὸ ἀσκητικὸ καὶ φιλόπονο, θυσιαστικὸ πνεῦμα του τὸ συνόδευε καὶ τὸ πλήθος τῶν θαυμάτων, ποὺ ὁ Θεὸς ἐπιτελοῦσε μέσω τοῦ Ἀγίου του ποὺ Τὸν εὐαρεστοῦσε, ἀλλὰ καὶ ἀκόμα μέσω αὐτοῦ ἐπιτελεῖ.

Προσωπικὰ μαρτυρῶ μεταξὺ ἄλλων τὸ ἐξῆς γεγονός. Βάδιζα σὲ κεντρικὸ δρόμο μεγάλης κυκλοφορίας στὴν Ἀθήνα ἐπιβαρυσμένος πολὺ ψυχολογικὰ λόγῳ κάποιας σοβαρῆς δυσκολίας ποὺ ἀντιμετώπιζα. Καθῶς περπατοῦσα καὶ ὅλα μοῦ φάνταζαν μαῦρα, μὲ τὰ αὐτοκίνητα νὰ τρέχουν ἀσταμάτητα ἀριστερά μου καὶ πλήθος κόσμου νὰ περιμένει τὰ λεωφορεῖα σὲ στάση δεξιὰ μου, καθῶς ἔσκυψα πρὸς στιγμὴ τὸ βλέμμα μου, αὐτὸ συναντήθηκε μὲ μιὰ εἰκόνα τοῦ Ἀγίου πάνω στὸ ὁδόστρωμα. Καθῶς τὴν ἄγγιξα στὸ χέρι μου καὶ τὴν σήκωσα, ὁ οὐρανὸς ξανάγινε γαλανὸς ἀπὸ πάνω μου καὶ μιὰ ἀνεξήγητη χαρὰ μὲ ἔκανε νὰ ξεχάσω τὸ πρόβλημά μου. Τελικά, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ τὸ τότε πρόβλημά μου εἶχε αἴσια ἔκβαση. Δὲν χρειάζεται ὁ Ἅγιος νὰ ἀναστήσει νεκροὺς μπροστά μου ἢ νὰ μετακινήσει ὅρη γιὰ νὰ πιστέψω τὴν ἀγιότητά του, ἀλλὰ αὐτὸ καὶ κάποια ἄλλα παρόμοια γεγονότα μοῦ ἀρκοῦν γιὰ νὰ πειστῶ.

Ὅμοιες εἶναι οἱ περιπτώσεις γιὰ τὸν ἅγιο Πορφύριον τὸν Καυσοκαλυβίτη καὶ γιὰ τὸν ἅγιο Ἰάκωβο Τσαλίκη, ποὺ ἔζησαν μέσα στὸν κόσμον, βοηθώντας καὶ χαροποιώντας ὅλους ὅσους πρόστρεχαν στὸ πετραχήλι τους, ἐνῶ ταυτόχρονα οἱ ἴδιοι ἔφεραν τὸ βάρος τῶν δικῶν τους σοβαρῶν ἀσθενειῶν. Τὰ θαύματα ποὺ ἐπιτελέσαν ἦταν πολλὰ καὶ ἐν ζωῇ, καὶ ἀκόμα περισσότερα μετὰ θάνατον. Ὁ ἅγιος Πορφύριος μᾶς ἄφησε καὶ τὸ νέο μοναστήρι Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, ποὺ ἔκτισε μὲ πολλοὺς κόπους, στὸ Μήλεσι.

Ὅσο γιὰ τὸν ἅγιο Ἀμφιλόχιο Μακρὴ τῆς Πάτμου διακρίθηκε ὡς λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν γιὰ τὴν προσφορά του μὲ θεῖο ζήλον καὶ μοναχικὸ

φρόνημα ὡς πνευματικὸς πατέρας ποὺ δίδασκε τὴν νοερὰ προσευχή, ὅπως τὴν εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν ἅγιο Νεκτάριο καὶ ἄλλους ἡσυχαστὲς καὶ ὡς ἱεραπόστολος στὰ Δωδεκάνησα κατὰ τοῦ ἰταλικοῦ προσηλυτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλου. Ζώντας ὀρθόδοξα ὡς τὸ τέλος μέσα ἀπὸ σταθερὸ ἀσκητικὸ ἀγώνα καὶ θυσιαστικὴ ἀφιέρωση στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἄφησε τὴν τελευταία του πνοή στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου ἀφήνοντας πίσω του πλήθος πιστῶν ποτισμένων μὲ τὰ νάματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐνισχυμένων μὲ πλήθος πνευματικῶν ἐφοδίων.

Αὐτὸ ἄξιζε καὶ ὁ ἅγιος Δανιήλ ὁ Κατουνακιώτης, ὁ ἀπλανῆς, διακριτικὸς, σοφὸς πνευματικὸς ὁδηγὸς ποὺ ἱδρυσε τὸ ἡσυχαστήριον τῆς ὁμώνυμης ἀγιορείτικης ἀδελφότητος καὶ ἔδειξε σὲ πλήθος ἀνθρώπων τὴν ὀρθόδοξη ὁδὸ καὶ συμβούλεψε, παρηγόρησε καὶ στήριξε πολλοὺς μὲ τὶς ἐπιστολὰς καὶ τὶς πραγματείες του, ἐνῶ καθοδήγησε ἀπλανῶς μὲ τὴν ἀσκητικὴ ἐμπειρία του καὶ τὸν φωτισμένο νοῦ του, μετέπειτα ἁγίες μορφές, ὅμως τὸν Ἰωσήφ τὸν ἡσυχαστὴ, διατηρώντας βαθιὰ πνευματικὴ ἐπικοινωνία μὲ σύγχρονά του πνευματικὰ ἀναστήματα, ὅπως ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος, καὶ δικαίως λοιπὸν ἁγιοκατάχθηκε.

Ὁ ἅγιος Ἰωσήφ ἀμφισβητήθηκε ὡς πρὸς τοὺς ἡσυχαστικοὺς τρόπους του, ὅπως καὶ τὶς ἐπιλογές του ἐν καιρῷ κινδυνεύουσας τῆς πίστεως. Ὅμως τὰ ὁράματά του καὶ τὰ θεία μηνύματα ποὺ τὸν κράτησαν σὲ κοινωνία μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, πληροφορώντας τον ὅτι «ἡ Ἐκκλησία βρίσκεται στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο στὴν Κωνσταντινούπολη» ἔχουν ἀποδειχθεῖ μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων γνήσια καὶ οἱ ἐπιλογές του ἀπλανεῖς καὶ ὀρθές. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ μὴν ἁγιοκαταταχθεῖ αὐτὸς ὁ γνήσιος ἀσκητὴς καὶ ἐφάμιλλος τῶν ἁγίων μεγάλων ἀσκητῶν τοῦ παρελθόντος, ποὺ χάρις στὴν πνευματικὴ του καθοδήγηση ἀναδείχθηκαν μετέπειτα πνευματικὰ ἀναστήματα, ποὺ συνέβαλλαν καθοριστικὰ στὴν σύγχρονη ἀναγέννηση τοῦ μοναχισμοῦ;

Δὲν ἦταν λοιπὸν ἐπόμενο τὸ πνευματικὸ παιδί του, ὁ ἅγιος Ἐφραῖμ ὁ Κατουνακιώτης, ποὺ ἀναδείχθηκε γνήσιο τέκνο τῆς θεομίμητης θυσιαστικῆς ὑπακοῆς, ποὺ τὸν κατέστησε μοναχικὸ ὑπόδειγμα, ἀλλὰ καὶ μιμητὴς τοῦ ἁγίου γέροντος Ἰωσήφ στὴν ἡσυχαστικὴ ζωή, νὰ καταταγεῖ καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν Ἀγιορειτῶν Ἀγίων;

Σχετικὰ μὲ τὸν ἅγιο Ἰερώνυμο τὸν Σιμωνοπετρίτη, δὲν ἦταν τόσο ὁ ἀσκητικὸς ζήλος, μὲ τὴν λιτὴ δίαιτα καὶ τὸν ὕπνο σὲ καθιστὴ θέση, ὅσο τὸ ὅτι ὑπέμεινε σιωπηλὰ μὲ ταπείνωση καὶ προσευχή τὶς συκοφαντίες ἐναντίων του γιὰ κακὴ οἰκονομικὴ διαχείριση, ποὺ εἶχαν ἀποτέλεσμα τὴν ἄδικη ἐκδίωξή του ἀπὸ τὸν ἡγουμενικὸ θρόνο, ὅπως καὶ ἐπίσης καὶ ἡ μετέπειτα φιλανθρωπικὴ προσφορὰ του πρὸς τὸν πλησίον καὶ ἡ πνευματικὴ στήριξη πλήθος πιστῶν μὲ αὐταπάρνηση καὶ ἀγάπη γιὰ

περισσότερο τῶν δυόμιση δεκαετιῶν μέχρι τέλους στοῦ μετόχι τῆς Ἀναλήψεως, πού τὸν κατέστησε ἐφάμιλλο τῶν Ἀγίων.

3. Περί τῆς Ἀγιοκατάταξης τοῦ Γέροντος Σωφρονίου τοῦ Ἑσσεξ.

Μένει ἄλλη μιὰ περίπτωση ἀγιοκατάταξης ὡς σήμερα, τὴν ὁποία ἀφήσαμε τελευταία, γιατί σὲ αὐτὴ θὰ χρειαστεῖ νὰ ἐμμείνουμε παρακάτω περισσότερο, αὐτὴ τοῦ γέροντα Σωφρονίου τοῦ Ἑσσεξ. Αὐτὴ ἔχει τὴν ἰδιαιτερότητα ὅτι ἀντίθετα ἀπὸ τὶς ἄλλες παραπάνω περιπτώσεις, ὅπου οἱ ἅγιοι γέροντες ἦταν Ἑλληνες καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν προχωρήσει στὰ γράμματα, ἐκτὸς τὸν Ἅγιο Δανιὴλ πού εἶχε ἀποφοιτήσει ἀπὸ τὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης, καὶ μᾶς ἀφησε χειρόγραφές του ἐπιστολές καὶ πραγματείες, ὁ γέροντας Σωφρόνιος ἦταν Ρώσος, καὶ εἶχε ἀποφοιτήσει ἀπὸ τὴν Κρατικὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν τῆς Μόσχας, ἀφήνοντάς μας βιβλία καὶ ἐπιστολές πού ὁ ἴδιος ἔγραψε.

Πολλές ἀμφιβολίες ἀκούστηκαν ἀπὸ διάφορες φωνές γιὰ τὴν ἀγιότητα τοῦ πατρός, πού ἔκφρασαν τὶς διαφωνίες τους γιὰ τὴν ἀγιοκατάταξή του, πρὶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ, ἀπὸ αὐτὴν. Παρακάτω θὰ παραθέσουμε τὰ βασικὰ σημεῖα ἀμφισβήτησεως τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα τοῦ γέροντα καὶ ἀντίρρησης στὴν ἀγιοκατάταξή του, ἐξηγώντας γιὰ κάθε ἓνα ποιὲς παρανοήσεις, ποιὰ ἄγνωστα σχετικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ ποιὲς παραβλέψεις καὶ συγχύσεις λόγω ἀδυναμίας ἢ καὶ ἀπὸ σκόπιμη πρόθεση ὁδήγησαν στοῦ νὰ ἐκφραστοῦν τέτοιες ἀπόψεις.

1) Τὸ πρῶτο ἐρώτημα πού ἔχει τεθεῖ εἶναι πῶς εἶναι δυνατόν ὁ γέροντας νὰ χειροτονηθεῖ, ἀφοῦ εἶχε γίνει βουδιστής καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες ἀπαγορεύουν νὰ χειροτονηθεῖ ὁποῖος ἔχει στοῦ παρελθόν ἀλλαξοπιστήσει. Ἡ παρανόηση ἐδῶ εἶναι ὅτι ὁ γέροντας δὲν ἦταν ποτὲ βουδιστής, ἀλλὰ μόνο γιὰ ἓνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα (ὀκτῶ ἔτη) εἶχε ἐφαρμόσει τὴν βουδιστικὴν πρακτικὴν τοῦ διαλογισμοῦ, πράγμα πού συμβαίνει σήμερα ἀπὸ πολλοὺς βαπτισμένους Χριστιανούς, πού ναι μὲν βρίσκονται σὲ πλάνη, κάνοντας διαλογισμό, ὅμως αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἔχουν ἀπαρνηθεῖ τὴν πίστη τους καὶ ἔχουν γίνει βουδιστές.

Ὁ γέροντας παρασύρθηκε λόγω τῆς ὅλης κατάστασης, ὅταν ἦταν νέος, ἀπὸ τὴν μιὰ τοῦ πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ὅπου ἑκατομμύρια νέοι πού πολεμοῦσαν στοῦ Μέτωπο, καὶ ὄχι μόνο, ἔχαναν τὴν ζωὴ τους, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τῆς κομμουνιστικῆς λαίλαπας ἐντὸς τῆς Ρωσίας, μὲ ἐπίσης πολλὰ ἑκατομμύρια νεκρούς, γεγονότα τὰ ὁποῖα ἡ εὐαίσθητη ψυχὴ του δὲν μποροῦσε νὰ τὰ διαχειριστεῖ, καὶ ἔτσι βρέθηκε, ὅπως καὶ ὁλος ὁ κόσμος, σὲ ψυχολογικὸ ἀδιέξοδο, μπροστὰ στοῦ ὁποῖο κατέφυγε στὶς βουδιστικὲς πρακτικές, μὴ γνωρίζοντας τὴν δαιμονικὴν φύση. Μάλιστα αὐτὴ ἡ νεανικὴ περιπέτειά του, καὶ ἡ βιωματικὴ γνώση ἐκ τῶν ἔσω, πού ἀπέκτησε ἐξαιτίας τῆς, σχετικὰ μὲ τὶς πλάνες τῶν ἀνατολικῶν

θησκειῶν ποὺ ἐκμηδενίζουν τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο, στὴ κίνησή τους πρὸς τὸ «Μὴ Ὅν», ὅταν πιά ὁ γέροντας ἐπέστρεψε πιά στὴν ἀλήθεια τῆς Ὁρθοδοξίας, μετὰ ἀπὸ τὴν προσευχή του μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ποὺ τὸν εἰσάκουσε, τὸν φώτισε καὶ τὸν ἐλευθέρωσε, καὶ τὴν μετάνοιά του μετὰ δακρύων ἐφ’ ὅρου ζωῆς ποὺ ἀκολούθησε, τότε μέσω τῶν βιβλίων του ὅπου κατέγραψε ὅλη του αὐτὴ τὴν θλιβερὴ ἐμπειρία βοήθησε πλήθος ἀνθρώπων, ὅταν ὁ νεοβουδισμὸς σάρωνε τὸν Δυτικὸ Κόσμο. Γιὰ παράδειγμα ὁ Κλάους Κένεθ ποὺ ἦταν Καθολικός, ἀλλὰ στράφηκε στὶς ἀνατολικὲς θρησκείες γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ἀλήθεια, μετὰ τὴν χρόνια σεξουαλικὴ κακοποίησή του ἀπὸ Καθολικὸ ἱερέα, ὅταν μετὰ ἀπὸ πολλὰς ταλαιπωρίες καὶ δαιμονικὲς ἐπιθέσεις, γνώρισε τὸν γέροντα Σωφρόνιο, τὸν ἐλευθέρωσε ὁ Κύριος ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς πλάνες καὶ τὸν ὁδήγησε νὰ βαπτιστεῖ Ὁρθόδοξος Χριστιανός.

Ἐπομένως ὁ ἅγιος γέροντας δὲν εἶχε κώλυμα ἱεροσύνης καὶ σὲ αὐτὸ συνάδει ὅτι εἶχε χειροτονηθεῖ διάκονος ἀπὸ τὸν ἅγιο Νικόλαο Βελμίροβιτς, ἐνῶ χειροτονήθηκε ἱερέας στὴν Ἱερὰ Μονὴ Παντελεήμονος ὑπὸ τὴν πνευματικὴ καθοδήγησι τοῦ Ἀγίου Σιλουανοῦ, ὅπου προφανῶς γνώριζαν πολὺ καλὰ ὅλο τὸ ἱστορικὸ του καὶ τὴν νεανικὴ περιπέτειά του.

Ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος γέροντας Σωφρόνιος εἶχε γράψει σχετικὰ μὲ τὴν ἱερωσύνη του: « Ἡ ἀγαθὴ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐπέτρεψε εἰς ἐμὲ ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν νὰ τελῶ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν, καὶ ἐκάστην φορὰν, ἐν αὐτῷ ἢ ἐκείνῳ τῷ μέτρῳ, ἡσθανόμην τὴν συγκατάβασιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὴν λατρείαν ταύτην. Διὰ τῆς λειτουργικῆς προσευχῆς ἡ ψυχὴ βυθίζεται ἐν τῷ ὠκεανῷ τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, λίαν καταστρεπτικοῦ διὰ τὴν Ρωσίαν, ὕστερον δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Ρωσικῆς Ἐπαναστάσεως (μετὰ τοῦ ἀπεριγράπτου χάους τοῦ ἐμφυλίου πολέμου), ἀπετυπώθησαν ἐν τῇ ψυχῇ μου ἑσσεῖ τὰ ἀπαράκλητα μαρτύρια πολλῶν ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων. Ἐγὼ ὁ ἴδιος εὐρισκόμην ὑπὸ συνθήκας ἐνδεχομένου ὀλέθρου ἐν τῇ ἀνευδρότῳ καὶ ἀνεξελέγκτῳ ἐκείνῃ θυέλλῃ (τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου). Ὁ Κύριος ὅμως διὰ θαυμαστοῦ τρόπου διεφύλαξεν ἐμὲ ἀπὸ πάσης συμμετοχῆς εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον. Οὐδέποτε ἐφόνευσά τίνα. Ὅτε δὲ ἡγγισεν ἡ ὥρα νὰ λάβω τὴν εὐλογίαν τῆς ἱερωσύνης, τότε δὲν εὕρισκον λόγους εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν μου διὰ τὸ τοσοῦτον ἐξαίρετον ἔλεος Αὐτοῦ πρὸς ἐμέ. Οὐχὶ μόνον δὲν ἔβαλον κατὰ τίνος, ἀλλὰ ἐλπίζω ὅτι καὶ εἰς οὐδένα ἐπέφερον ἐκουσίως ὀρατὴν βλάβην – ἐκτὸς ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ θλίψωμεν τίνα ἐκ τῶν περιξ ἡμῶν ζώντων καὶ μόνον ἐκ τοῦ ἀπλοῦ γεγονότος τῆς παρουσίας ἡμῶν. Ἐνεκα τούτου δὲν ὑπῆρξεν ἐν ταῖς πράξεσι τῆς ζωῆς μου κανονικὸν κώλυμα διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἱερωσύνης » .

2) Τὸ δεῦτερο ἐρώτημα ποὺ ἔχει τεθεῖ εἶναι περὶ τοῦ τρόπου ἴδρυσης τῆς Μονῆς, καθὼς σὲ αὐτὴ ἐγκαταβιώνουν ἐκπρόσωποι καὶ τῶν δύο φύλων, πράγμα ρητῶς ἀπαγορευμένο ἀπὸ τοὺς ἱεροῦς κανόνες καὶ τὴν

ἐκκλησιαστική παράδοση ὡς σαφῶς γνωστόν. Ὡστόσο ἡ δημιουργία τῆς ἱερᾶς μονῆς μετὰ τὴν παρούσα μορφή ἐγένετο ἀναμφισβήτητα ἐξ' ἀνάγκης, κάτω ἀπὸ τὴν εὐλογία τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς, ποὺ συμμερίστηκε τὸ πρόβλημα ποὺ ὑπῆρχε γιὰ νὰ γίνει ἡ μονὴ κατὰ τὴν παράδοση καὶ τὸ ὁποῖο ἐγγείνεται στὴν ἰδιότυπη ἀντίληψη τῶν Ἀγγλων γιὰ τὰ δύο φύλα. Αὐτὴ γίνεται ἀντιληπτὴ ἂν ἀναλογιστοῦμε τὴν θέσιν τους γιὰ τὶς γυναῖκες μέσα στὴν θρησκεία, ὅπου τοὺς ἦταν ἀδύνατον νὰ δεχθοῦν ὅτι μποροῦν σὲ ἀντίθεση μετὰ τοὺς ἄνδρες νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνη, ἀλλὰ καὶ τὴν περαιτέρω «τόλμη» τῶν Ἀγγλικανῶν νὰ θεωρήσουν ὡς κάτι φυσικὸ καὶ ἀποδεκτὸ τὴν κατάστασιν τῆς ὁμοφυλοφιλίας. Ἔτσι, ἡ πιθανὴ φυλετικὴ διάκριση σὲ ἓνα «ἀνδρικό» μοναστήρι ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσά τους, θὰ ἀποτελοῦσε γιὰ τοὺς Ἀγγλους πρόκληση καὶ δύσκολα θὰ τὸ ἀποδέχονταν εἰρηνικά, ὅπως ἀντιθέτως μπόρεσε νὰ συμβεῖ ὅταν στὸ ἴδιο μοναστήρι παρουσιάστηκαν νὰ μονάζουν κάποιον καὶ ἀπὸ τὰ δύο φύλα. Αὐτὸ βέβαια μποροῦσε νὰ γίνει μόνο μετὰ τὸν μεγάλον προσωπικὸ ἀγῶνα τοῦ γέροντα καὶ τὴν ἄνωθεν εὐλογία καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ γίνει τελικὰ εὐπρεπῶς, προσεκτικῶς καὶ ἐπιτυχῶς. Τὸ ἐγχείρημα ἦταν γιὰ τὸν γέροντα Σωφρόνιον μιὰ ἐξαίρεση ποὺ δὲν εἶναι κατάλληλη πρὸς μίμηση, ποὺ ἐγένετο ἐξ' ἀνάγκης, ὥστε νὰ μπορέσει νὰ ὑπάρξει αὐτὴ ἡ ὁασις τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν μέσω μιᾶς πνευματικῆς ἀφιλόξενης ἐρήμου. Ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Γέροντας ἔλεγε ὅτι ὁ τύπος τῆς Μονῆς ποὺ ἱδρύσεν δὲν εἶναι κάτι τὸ συνηθισμένο καὶ ὅτι δὲν τὸν συστήνει, οὔτε τὸν ἐπιβάλλει ὡς πρότυπο σὲ κανένα. Ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀνάγκης σὲ ἓνα ὀρισμένο τόπον καὶ χρόνον.

Στὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ διευκρινήσουμε ὅτι τὰ κελιά τῶν μοναζουσῶν εἶναι σὲ διαφορετικὸ κτίριον καὶ σὲ ἀπόστασιν, ἀπὸ τὸ κτίριον ποὺ βρίσκονται τὰ κελιά τῶν πατέρων, ἀλλὰ καὶ τὰ διακονήματα εἶναι διαφορετικά. Βρίσκονται μαζὶ μόνο στὴν Ἐκκλησίαν καὶ στὴν τράπεζαν. Εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ ὅσα ἔχει γράψει γιὰ τὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου στὸν Ἑσσεξ ὁ ἴδιος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης: «Ἐκεῖ, ὑπὸ τὴν εὐλογίαν καὶ σκέπην τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἦν ὑπερηγάπα καὶ βαθέως ἐσέβετο, ἱδρύσεν ἀληθῶς μιάν ἱκαινὴν πολιτείαν, ἐν νέον ὑπερῶν τῆς Πεντηκοστῆς, ἔνθα μοναχοὶ καὶ ἀπλοὶ πιστοὶ ἐκ διαφόρων ἐθνῶν, γλωσσῶν καὶ παραδόσεων, συνήρχοντο καὶ συνέρχονται ἄχρι τοῦδε ἐπὶ τὸ αὐτό, ζῶντες καὶ ἀναπνέοντες διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ καὶ διὰ τῆς μετοχῆς εἰς τὸ κοινόν ποτήριον». Στὴν Ἱερὰ Μονὴ ποὺ ἱδρύσεν ὁ ἅγιος Γέροντας βιώνεται ἡ Ἑσυχαστικὴ Παράδοσις μετὰ τὸ ἀσκητικὸ πνεῦμα καὶ τὴν νοερὰν προσευχήν, ποὺ τὴν κάνει ἐφάμιλλη μετὰ τὶς πιὸ ἀσκητικὰς μονὰς τῆς Ἑλλάδος, καὶ μέσα σὲ αὐτὴν τὴν ἡσυχαστικὴν καὶ ταπεινὴν, πλὴν ὅμως ζεστήν, ἀτμόσφαιραν ἔλκεται πλήθος πιστῶν, ποὺ γνωρίζουν πολὺ καλὰ ὅτι ἐκεῖ δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ κανένας λόγος καὶ δικαίωμα σκανδάλου, παρὰ μόνο αὐτὸς ὁ τρόπος προξενεῖ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ἀγάπην ἐκ βάθους καρδίας.

3) Τὸ τρίτο σημεῖο ἀμφισβητήσεως ἀφορὰ τὴν σχέσηὶ τοῦ ἁγίου Γέροντος μὲ τὸν Δαυὶδ Μπάλφουρ, ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἐνῶ βαπτίστηκε Ὁρθόδοξος, ἔγινε μοναχὸς καὶ χειροτονήθηκε ἱερέας, στὴν συνέχεια ἐγκατέλειψε τὴν ἱεροσύνη, ἀλλὰ καὶ τὴν Ὁρθοδοξία καὶ ἐργαζόταν γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδας τοῦ Ἀγγλίας στὶς ὑπηρεσίες πληροφοριῶν, ἔχοντας μάλιστα παντρευτεῖ καὶ ἀποκτήσει ἕνα παιδί, χωρὶς ὁ γέροντας νὰ παύσει νὰ ἐπιμένει στὴν ἀγάπη του πρὸς αὐτόν. Πολλοὶ ἔχουν ἰσχυριστεῖ ὅτι ὁ πρᾶκτορας τῆς «Ἰντέλιτζενς Σέρβις» ἦταν ἤδη πρᾶκτορας, ὅταν διακονοῦσε ὡς ἱερέας, καὶ μετέφερε ὅσα μάθαινε ἀπὸ τὶς ἐξομολογήσεις τῆς βασιλικῆς οἰκογένειας στοὺς Ἀγγλους, ἢ ἄλλοι ἔχουν διαδώσει ὅτι ὁ παπὰ Δημήτριος, ὅπως λεγόταν, δὲν χειροτονήθηκε στὴν πραγματικότητα ποτέ. Πολλοὶ πάλι τὸν κατηγοροῦσαν ὅτι εὐθύνεται καὶ γιὰ τὴν αυτοκτονία τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἀλεξάνδρου Κορυζή καὶ ἄλλοι ὅτι ἔπαιξε ρόλο στὰ Δεκεμβριανά. Πρὶν ἀπὸ τὴν Συμφωνία τῆς Βάρκιζας ἀποκαλύφθηκε ὅτι δὲν ἔπαψε νὰ συνομιλεῖ μὲ ἐξέχοντα σχετικὰ τῶν τότε γεγονότων πρόσωπα. Κάποιοι ὑποστήριξαν ὅτι ἔπαιξε ὑποπτο ρόλο καὶ στὸ σχηματισμὸ τῆς κυβέρνησης συνασπισμοῦ, ὑπὸ τὸν ἄλλοτε διοικητὴ τῆς Ἑθνικῆς Τράπεζας, Δημήτρη Μάξιμο. Ὁ παπὰ Δημήτριος πέταξε τὰ ράσα, ὅταν ἀναχώρησε μὲ τὸ τελευταῖο πρὸς ἐκκένωση ἱστιοφόρο, τὸ «Κορινθία», ἀπὸ Πειραιᾶ πρὸς Κάιρο, πέντε μέρες πρὶν μποῦν στὴν Ἀθήνα οἱ Γερμανοί, μάλλον ὅταν εἶχε φθάσει στὸν προορισμὸ του, ὅπου ἔμεινε μέχρι τὴν ἀπελευθέρωση, ξαναγυρνώντας τότε γιὰ νὰ συνεχίσει τὴν δράση του ὡς στέλεχος τῆς Βρετανικῆς Πρεσβείας.

Ὁ Δαυὶδ Μπάλφουρ ἀποτελεῖ, πραγματικά, μία τραγικὴ φιγούρα. Κάποτε ὁ ἴδιος ὁμολόγησε: «Ἡ ζωὴ μου εἶναι μία θλιβερὴ ἀμφιταλάντευση» καὶ ἀκόμα στὸ ἀποκορύφωμα: «Ἐχασα τὴν πίστη ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη ποὺ κατέχει τὴν ἀλήθεια σὲ ὅλο τὸ πλήρωμά της». Τὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν τὰ χαρακτήρισε ὡς «χρόνια τελείας ἀθεΐας». Παρόλα αὐτὰ σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν δύσκολη γι' αὐτὸν περίοδο ὁ Γέροντας Σωφρόνιος δὲν ἔπαψε νὰ προσεύχεται γι' αὐτόν, νιώθοντας ὅτι ἔχει εὐθύνη γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Μπάλφουρ. Αὐτὴν τὴν σχέση του μὲ τὸν Μπάλφουρ, πολλοὶ δὲν τὴν κατενόησαν καὶ δὲν τὴν εἶδαν μὲ καλὸ μάτι, φθάνοντας νὰ ὑποπτευθοῦν ἀκόμα καὶ τὸν γέροντα μπροστὰ στὰ ὅσα διέπραττε τὸ ἀγαπητὸ του αὐτὸ πρόσωπο, ποὺ ἐφθάναν νὰ προβάλλονται ἐνίοτε ὡς ἐγκλήματα κατὰ τῆς δικῆς μας πατρίδας. Ἐφθασε ὡς καὶ νὰ ἀκουστεῖ ὅτι ὁ γέροντας ἦταν πρᾶκτορας τῶν Ἑγγλέζων. Ὅμως τὸ θαῦμα ἔγινε καὶ μετὰ ἀπὸ 22 χρόνια, τὸ 1962, ὁ Μπάλφουρ ἤρθε μὲ τὶς ἐνδᾶκρυες εὐχὲς τοῦ γέροντα σὲ ἐπίγνωση καὶ μὲ τὴν χάρη τοῦ Κυρίου, ποὺ δέχεται τοὺς πάντες μετανοοῦντες ἐπανήλθε, παρακαλῶντας νὰ γίνεῖ ἀποδεκτὸς στὴν Μητέρα ὅλων μας Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς λαϊκὸς πλέον. Ὁ πατέρας Νικόλαος στὴν Ἱερὰ Μονὴ στὸ Ἑσσεξ σημειώνει: «Ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμή ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ὁ Μπάλφουρ φρόντιζε μὲ κάθε ἐπιμέλεια τὴν πίστη του στὴν Ὁρθοδοξία, μεταλαμβάνοντας συχνὰ τῶν ἁγίων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων. Πολλοὶ θυμοῦνται τὰ καυτὰ δάκρυα μετανοίας, ποὺ ἔχυνε στὴ θεία Λειτουργία. Ἀπὸ τότε ἀνανεώθηκε καὶ ἡ πνευματικὴ

ἐπαφή του μὲ τὸν γέροντα Σωφρόνιο». Ὁ ἅγιος γέροντας Σωφρόνιος γιὰ τὸν ἀγώνα ποὺ ἔκανε νὰ τὸν κερδίσει γράφει: «Ἡ ἐμπειρία τῆς πνευματικῆς πατρότητος εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα, ἀλλὰ ἡ ἄσκησή της, δηλαδή ὁ ἀγώνας στὴν καρδιά τοῦ ἀδελφοῦ ἐνάντια στὸ πάθος ποὺ τὸν βασανίζει, ὑπερβολικὰ δύσκολη. Μὲ ἄλλα λόγια εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν δεχθεῖς στὴν καρδιά σου καὶ νὰ ζήσεις τὸν πειρασμό του ὡς προσωπικὰ δικό σου». Στὸν Μπάλφουρ τοῦ ἀπεύθυνε ὁ Γέροντας τὰ ἐξῆς λόγια τοῦ Ἁγίου Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου: «διὰ πολλῆς ὑπομονῆς καὶ πόνου σφοδροῦ, καὶ καθημερινῶν δακρύων, ἀγκαλὰ καὶ σὺ δὲν ἐγνώρισες κανένα ἀπὸ τούτα ὅπου ἐδοκίμασα ἐγὼ διὰ σέ». Ἡ ἀγάπη τοῦ Ἁγίου γέροντα ἔφθανε στὸν τάφο καὶ πέρα ἀπὸ αὐτόν: «Σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι θὰ προσεύχομαι γιὰ σᾶς ὡς τὸν τάφο καί, ἂν ὁ Κύριος δώσει σὲ μένα τὸν ἄθλιο τέτοια χάρη, τότε καὶ μετὰ τὸν θάνατό μου θὰ προσεύχομαι γιὰ σας, ὡς τὴν πιὸ ἀγαπητὴ καὶ συγγενή σὲ μένα ψυχή».

Ὅταν εἶχε πιά ἐπιστρέψει στὴν Ἐκκλησία ὁ Μπάλφουρ συνέχιζε νὰ μαθαίνει τί λεγόταν γι' αὐτόν στὴν Ελλάδα καὶ εἶχε πολλές φορές σκεφθεῖ νὰ ἀπαντήσῃ στὶς ὑπερβολικὲς κατηγορίες – συκοφαντίες αὐτές, ὅπως ἔγραψε σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν πρῶν Ἀρχιεπίσκοπο Θυατείρων κ. Μεθόδιο καὶ μετέπειτα Μητροπολίτη Πισιδίας: «Εἶμαι 85 ἐτῶν (ἐνάμιση χρόνο πρὶν κοιμηθεῖ τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1989) καὶ τὰ τελευταία 42 χρόνια ὑπῆρξα ἀντικείμενο τῆς πιο χυδαίας συκοφαντίας, ἢ ὅποια, ἀνθρωπίνως εἰπεῖν, ἔχει καταστρέψει ἀνεπανόρθωτα τὴν ζωὴ μου. Ἐν τούτοις, ὑπακούοντας στὸν πνευματικό μου πατέρα, τὸν Ἀρχιμανδρίτη Σωφρόνιο, δὲν ἔχω ποτὲ ἀνταπαντήσῃ ἢ ἐκστομίσῃ μιὰ λέξη γιὰ αὐτοάμυνα, ἀλλὰ ἔχω μάθει νὰ παίρνω κυριολεκτικῶς κατὰ λέξη τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ: “Μακάριοι ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ” (Μτ. 5, 11). Ὁ Μητροπολίτης Πισιδίας εἶχε γράψῃ: «Ἀπέβαλε τὸ ἱερατικὸ σχῆμα, γιατί ἔχασε τὴν πίστη του. Ὅταν ἀνάνηψε καὶ ἤθελε νὰ ἐπανέλθῃ στὴν ἐνεργὸ διακονία τῆς ἱερωσύνης ἦταν ἀδύνατο, γιατί στὸ μεταξύ εἶχε συνάψῃ πολιτικὸ γάμο. Ἡ γυναίκα του, μοῦ εἶπε τὸν ἀπειλοῦσε πῶς θ’ αὐτοκτονοῦσε, ἐὰν τὴν ἐγκατέλειπε γιὰ νὰ μείνῃ Μοναχός. Ἔτσι παρέμεινε μετέωρος μέχρι τοῦ θανάτου του. Μοῦ ζήτησε νὰ τὸν ἐπαναφέρω στὴν ἐνεργὸ ἱερωσύνη καὶ τὸν παρέπεμψα στὸ Ρῶσο Μητροπολίτη Ἀντώνιο, γιατί ἦταν κληρικὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀπάντησή ἦταν, φυσικά, ἀρνητική. Ἐρχότανε τακτικὰ στὴν Θ. Λειτουργία στὴν Ὁξφόρδη μὲ τὸ πρόσφορό του καὶ τὰ ὀνόματα γιὰ νὰ μνημονευθοῦν στὴν Ἱερὰ Προσκομιδὴ. Εἶχε μετανοιώσει πικρά, γιατί ἐξέπεσε τοῦ ἱερατικοῦ ὑπουργήματος. Ἐχω μερικὰ γράμματά του στὸ ἀρχεῖο μου. Παρακαλῶ τὸν Κύριο νὰ τὸν συγχωρήσῃ».

Συμπερασματικά, ὁ ἅγιος Γέροντας ἔκανε τὰ πάντα μὲ τὴν προσευχή του καὶ τὴν ἀγάπῃ του γιὰ νὰ ἐπαναφέρει μὲ μετάνοια στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τὸν Δαβὶδ Μπάλφουρ καὶ μὲ τὴν Χάρῃ τοῦ Θεοῦ τὰ κατάφερε. Ὅμως γιὰ νὰ τὸ πετύχει αὐτὸ πέρασε στὴν διάρκεια τοῦ μακροχρόνιου

ἀγώνα του μέσα ἀπὸ πολλές πνευματικὲς καταστάσεις, γεγονὸς πὺν τὸν κατέστησε ἱκανὸ πλέον νὰ μπορεῖ νὰ καθοδηγεῖ ἔμπειρα μὲ διάκριση τὰ πνευματικὰ του παιδιὰ, πὺν τοῦ ἐμπιστεύθηκε ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

4) Τὸ ἐπόμενο ζήτημα πὺν ἔχει τεθεῖ ἀφορὰ τὰ μέλη τῆς ECOF, τὰ ὁποῖα ἔγιναν ἀποδεκτοὶ νὰ κοινωνοῦν στὴν Ἱερὰ Μονὴ στὸ Ἑσσεξ, χωρὶς νὰ εἶναι σὲ κοινωνία μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία - μόνο νὰ κοινωνοῦν καὶ ὄχι νὰ συλλειτουργοῦν. Στὴ μελέτη μας «Ὁρθοδοξία ἀλὰ Λατινικά (ἢ Δυτικοῦ Τυπικοῦ)» ἀναφέρουμε γιὰ τὴν ECOF («l'Église Orthodoxe Catholique de France» - «Ἐκκλησία Ὁρθόδοξη Καθολικὴ τῆς Γαλλίας») ὅτι σὲ αὐτὴν ὁδήγησαν οἱ προσπάθειες γιὰ τὴν ἵδρυση μιᾶς δυτικοῦ τυπικοῦ Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἤδη ἀπὸ τὸν 19^ο αἰῶνα. Στὴν Γαλλία τὸ ἔργο ἄρχισε νὰ παίρνει «σάρκα καὶ ὀστά» μὲ τὸν Winnaert καὶ τοὺς διαδόχους του Eugraph Kovalevsky καὶ τὸν [Lucien Chambault](#), ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Kovalevsky ἐτοίμασε γιὰ τὸ δυτικὸ τυπικὸ τὴν θεία λειτουργία του Αγίου Γερμανοῦ τοῦ Παρισιοῦ, μέχρι πὺν τὸ 1953 διακόπηκε ἡ κοινωνία μὲ τὴν Ρωσικὴ Ἐκκλησία, καθὼς αὐτὴ ζήτησε τὴν υἰοθέτηση τοῦ ἀνατολικοῦ τυπικοῦ. Ἡ κοινωνία ἐπανήλθε μὲ τὴν Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία Ἐκτὸς Ρωσίας (ROCOR) ἀπὸ τὸ 1959 ἕως τὸ 1966 χάρις στὸ Μητροπολίτη Anastasy Gribanovsky καὶ εἶχε ποιμενάρχῃ τῆς τὸν ἐκπρόσωπο τῆς ROCOR στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη Ἀρχιεπίσκοπο [John Maximovich](#) καὶ τότε ἡ δυτικὴ τυπικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Γαλλίας μετονομάστηκε ἀπὸ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Γαλλίας σὲ ECOF. Τὸ 1964 ὁ Κοβαλέβσκι χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπ. Ἰωάννη Μαξίμοβιτς, πὺν ἔχει πλέον ἀγιοκαταταχθεῖ ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, σὲ ἐπίσκοπο, λαμβάνοντας τὸ νέο ὄνομα Ἰωάννης – Νεκτάριος. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μαξίμοβιτς τὸ 1966, ὁ Κοβαλέβσκι ἔμεινε ἐκτὸς κανονικῶν ὁρίων μέχρι τὸ θάνατό του τὸ 1970.

Τὸ 1972, ἡ ECOF ξαναβρῆκε τὴν κανονικότητά της ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς [Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας](#) τῆς [Ρουμανίας](#). Τότε, ὁ Gilles Bertrand-Hardy χειροτονήθηκε ὡς ἐπίσκοπός της μὲ τὸ ὄνομα Γερμανὸς τοῦ Saint-Denis. Τὸ 1993, μετὰ ἀπὸ μακρόχρονη σύγκρουση μὲ τὴν Σύνοδο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας σχετικά μὲ θεωρούμενες κανονικὲς παρατυπίες ἐντὸς τῆς ECOF, ἡ πρώτη ἀπέσυρε τὴν εὐλογία της ἀπὸ τὴν δεύτερη καὶ ἔτσι διεκόπει ἡ μετὰξὺ τους κοινωνία. Ἄν καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας ἔπαυσε τὸν Bertrand-Hardy ἀπὸ ὅλα τὰ ἱερατικά του καθήκοντα, ἀπόφαση πὺν δὲν ἔγινε ποτὲ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν ECOF, ὡστόσο δημιούργησε μιὰ ἱεραρχικὴ θέση ὑπὸ τὸν ἀδελφὸ τοῦ Bertrand-Hardy, Ἀρχιεπίσκοπο Γρηγόριο, γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ ἐκεῖνες τὶς ἐνορίες, πὺν ἐπέλεξαν νὰ παραμείνουν σὲ κοινωνία μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας. Ἐπίσης κάποιες ἐνορίες τοῦ ECOF χωρίστηκαν ἀπὸ αὐτό καὶ ἤρθαν σὲ κοινωνία μὲ τὴν γαλλικὴ ἐπισκοπὴ τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Μετά από όλα τὰ παραπάνω γίνεται σαφὴ ἡ πολυκύμαντη πορεία τῶν μελῶν τῆς ECOF, μέσα ἀπὸ ἕνα ἀγῶνα νὰ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν Ὁρθοδοξία, πὺν σὲ ἄλλες χρονικὲς στιγμὲς φαίνεται νὰ τοὺς εὐνοοῦν οἱ σχετικὲς συνθήκες καὶ τὰ ἀρμόδια πρόσωπα καὶ κάπως νὰ τὸ πετυχαίνουν, ἐνῶ σὲ ἄλλες χρονικὲς στιγμὲς μέσα ἀπὸ πιὸ δυσχερεῖς καταστάσεις παρουσιάζονται πάλι νὰ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ μας. Τὸ ἐγχείρημά τους γιὰ μιὰ δική τους αὐτόνομη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὴν Γαλλία, ὅπου θὰ μποροῦν νὰ ἔχουν τὸ δικό τους τυπικό, εἶναι ὅπωςδήποτε κάτι πολὺ δύσκολο, καὶ γι' αὐτό, ἐνῶ ἀναμφίβολα ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους πολλοὶ καλοπροαίρετοι νὰ δεχθοῦν τὴν Ὁρθοδοξία, ὥστόσο καθὼς πάνε νὰ προχωρήσουν ἔχουν σημαντικὲς ἀστοχίαι καὶ δὲν μποροῦν νὰ κάνουν σημαντικὰ βήματα στὴν πνευματικὴ τους πρόοδο.

Ἀπὸ ὅλα τὰ παραπάνω μπορεῖ ὁ καθένας νὰ κατανοήσῃ τὴν στάση τοῦ ἁγίου γέροντα Σωφρόνιου ἀπέναντι στὰ μέλη τῆς ECOF, πὺν πολλὰς φορὲς ἐπισκέπτονταν τὸ μοναστήρι του, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ τοὺς βοηθήσῃ στὴν δραματικὴ πορεία τους πρὸς τὴν Ὁρθοδοξία καὶ μέσα στὴν συνεχὴ παλινδρόμησή τους νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ νιώθουν οἰκεῖοι στὴν Ὁρθοδοξία καὶ ὄχι ξένοι, ὥστε νὰ ἐδραιωθοῦν σὲ αὐτή, ὅπως ἐμπράκτως δείχνουν τὴν καλὴ διάθεση ὅτι θέλουν νὰ κάνουν. Ἔτσι ἐνεργοῦσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες σὲ τέτοιες περιπτώσεις μέσα σὲ ὅλη τὴν ἐκκλησιαστικὴ μας παράδοση. Ἄλλωστε ὁ τρόπος πὺν ὁ ἅγιος Γέροντας τοὺς δέχθηκε ἦταν μὲ εὐλογία ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ σὲ συμφωνία μὲ τὴν Διορθόδοξο Ἐπισκοπικὴ Ἐπιτροπὴ στὴν Γαλλία, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Θυατείρων, ὅπως ὁ ἴδιος ἔχει ἐξηγήσει: «Ἡμεῖς πάντοτε καὶ ἐν παντὶ ἐδράσαμεν συμφῶνως τῶν ὁδηγῶν τῆς ὑπευθύνου Μητροδὸς Ἐκκλησίας, οὐδέποτε καὶ ἐν οὐδενὶ ἐκκλησιαστικῷ ζητήματι λαβόντες ἰδίαν πρωτοβουλίαν. Αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῶν μελῶν ἐκείνων τῆς καλουμένης Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα κατὰ καιροὺς ἐπισκέπτονται τὸ Ἱερὸν ἡμῶν Κοινόβιον, διέπονται ὑπὸ τῶν κατευθυντηρίων γραμμῶν, ἅτινας ἐχάραξεν ἡ Διορθόδοξος ἐν Γαλλία Ἐπισκοπικὴ Ἐπιτροπὴ ἐσχάτως δ' ἐπαναδιετύπωσεν ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ κ. Στέφανος, Βοηθὸς τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γαλλίας κ. Ιερεμίου (βλ. SOP, N° 133, Δεκ. 1988, σ. 2-3). Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συνεννοήθημεν κατ' Ἰούνιον τοῦ 1975 ἤδη μετὰ τοῦ τότε Μητροπολίτου Γαλλίας κ. Μελετίου, ἀνακύψαντος δὲ πρὸ διετίας προβλήματός τινός, ἐζητήσαμεν καὶ αὐθις, δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν ἀπὸ 24^{ης} Ἰουλίου 1987, ὁδηγίας παρὰ τοῦ ἀμέσου προκατόχου Ὑμῶν ἐν τῷ Θρόνῳ Θυατείρων, Σεβασμιωτάτου κ. Μεθοδίου πράξαντες εἴτα κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην».

5) Τὸ πέμπτο σημεῖο ἀμφισβήτησεως πρόκειται γιὰ τὸ ὅτι ὁ ἅγιος γέροντας Σωφρόνιος παρευρέθηκε στὴν Πατριαρχικὴ Θεία Λειτουργία στις 12 Νοεμβρίου 1967, ὅπου ἦταν παρῶν καὶ ὁ Ἀγγλικανὸς Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἐπέτρεψε αὐτοῦ ὁ τότε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθιναγόρας νὰ συνευλογήσῃ μαζί του τὸ ποίμνιο.

Κατ' ἀρχὴν δὲν μποροῦμε νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ὁ Γέροντας γνώριζε ἐκ τῶν προτέρων τὴν παρουσία Ἀγγλικανοῦ «Ἀρχιεπισκόπου» στὴν Θεία Λειτουργία ἢ πολὺ περισσότερο ὅτι θὰ τοῦ ἐπέτρεπε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης νὰ συμμετέχει ἐνεργᾶ μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο στὴν Θεία Λατρεία. Καὶ ὅπωςδήποτε αὐτό, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅλη τὴν ζωὴ τοῦ Γέροντα πρὸ καὶ μετὰ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, ποὺ δὲν ἐπανελάβε κάτι τέτοιο, συνέβη παρὰ τὴν θέληση του, χωρὶς νὰ τὸν βρίσκει σύμφωνο. Καὶ εἶναι προφανὲς τὸ χρέος του ποὺ εἶχε νὰ παραβρεθεῖ στὴν τότε Θεία Λειτουργία καὶ νὰ συλλειτουργήσῃ μὲ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος μόλις πρὸ δύο ἐτῶν εἶχε λάβει ὑπὸ τὴν σκέπη καὶ τὴν εὐλογία του τὴν Ἱερὰ Μονὴ Τιμίου Προδρόμου στὸ Ἑσσεξ. Ἀφοῦ γινόταν ἡ Θεία Λειτουργία ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη μέσα στὸν δικό μας ἑλληνορθόδοξο Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς Θεοῦ Σοφίας στὸ Λονδίνο, πῶς λοιπὸν θὰ ἀρνοῦταν νὰ παρευρεθεῖ σὲ αὐτή, ἐπειδὴ θὰ ἦταν παρὸν ὁ Ἀγγλικανὸς «Ἀρχιεπίσκοπος», ὅπου ἂν ἔκανε κάτι τέτοιο σὲ μιὰ τέτοια κρίσιμη περίοδο γιὰ τὴν ἐδραίωση τῆς παρουσίας τοῦ μοναστηριοῦ στὴν Ἀγγλία, τότε δὲν θὰ παρουσιαζόταν ὅχι μόνο ὡς ἀγνώμων στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη, ἀλλὰ θὰ πρόσβαλλε καὶ τοὺς Ἀγγλικανούς ποὺ τὸν δέχθηκαν στὸν τόπο τους, μὴ συμμετέχοντας στὴν Θεία Λειτουργία λόγω τῆς παρουσίας τοῦ «Ἀρχιεπισκόπου» τους. Πάντως, ἂν καὶ βρίσκεται τὸ μοναστήρι σὲ τέτοιο περιβάλλον, αὐτὸ εἶναι ἓνα μεμονωμένο γεγονὸς ποὺ μαρτυρεῖται, ἐξ ἀνάγκης τῆς συγκεκριμένης κατάστασης στὴν ὁποία ἔγινε, καὶ πέρα ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὁ γέροντας ἀπείχε ἀπὸ τέτοιες τακτικές, σὲ συμφωνία μὲ τὴν ὅλη στάση ζωῆς ποὺ εἶχε ἀπέναντι στὴν σύγχρονη οἰκουμενικὴ κίνηση, μὲ τὸν τρόπο ποὺ αὐτὴ πραγματοποιεῖται, δηλαδὴ στάση ἀποχῆς.

Ἀπὸ τὸ τρίτομο βιβλίο τοῦ Γέροντα «Οἰκοδομῶντας τὸν Ναὸ τοῦ Θεοῦ μέσα μας καὶ στοὺς ἀδελφούς μας» μποροῦμε νὰ γνωρίσουμε τὴν στάση του ἀπέναντι α. στὸν ἑτερόδοξο χριστιανικὸ κόσμο (ὅπως καὶ στὸν μὴ χριστιανικό), β. στὸ ΠΣΕ καὶ γ. στὴν οἰκουμενικὴ κίνηση:

α. – «Στὴ Δύση δὲν δόθηκε νὰ συλλάβῃ τὸ πλήρωμα τῆς ἀποκαλύψεως σχετικὰ μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ προσώπου-ὑποστάσεως στοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ στοῦ ἀνθρώπινου εἶναι, ὅπως τὸ ἔχουμε ἐμεῖς στὴν Ὁρθοδοξία».

- «Ἡ ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία προτείνει τὸν δικό της τύπο ἐνότητας, ὅπως δηλαδὴ παρουσιάζεται ἡ ἐνότητα τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Μερικοὶ τὴν ὀνόμασαν ἐκκλησία-γέφυρα γιὰ τὴν ἐνότητα. Οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ σκέφτονται τὴν ἐνότητα μόνο ὡς ὑποταγὴ ὅλων στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης».

- «Ἡ δική μας Ἐκκλησία διδάσκει τὴν ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μόνο ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἐνῶ στὴ Δύση λένε "καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ" (Filioque), καὶ γιὰ αἰῶνες μένουμε χωρισμένοι. Προσωπικά, ἀσπάζομαι τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἀφήνω τοὺς ἄλλους νὰ σκέφτονται ὅπως θέλουν. Ἡ σκέψη μας, ὅμως, προχωρεῖ πέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ κοσμικοῦ εἶναι καὶ

μιλάει για τό πῶς ἦταν ὁ Θεός πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου· ὅτι τό Πνεῦμα τό Ἅγιο ἐκπορεύεται ἀπὸ τόν Πατέρα, καί ὅτι ὁ Πατέρας εἶναι ἡ μόνη ἀρχή καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

- «Πῶς γίνεται, λοιπόν, νά ὑπάρχουν ὁμολογίες, πού νά μισοῦν καί νά καταδιώκουν τίς ἄλλες; Τώρα παρατηρεῖται διωγμός τῶν Ὁρθοδόξων σέ ὅλο τόν κόσμο. Καί πῶς προκαλοῦμε τό μῖσος αὐτό; Ἐμεῖς φοβόμαστε «καί μύγα νά προσβάλλουμε». Μᾶς μισοῦν, ὅμως, περισσότερο ἀπό ὅ,τι τοὺς ἐγκληματίες. Καί αὐτό δέν εἶναι καθόλου φαντασία, ὅπως γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν πείρα μας. Ἀλλά, ἂς μὴ ταράσσεται ἡ καρδιά σας· πιστεύετε στὸν Θεό, πιστεύετε στὸν Χριστό καί συνεχίστε τὴ ζωὴ αὐτὴ. Αὐτός εἶπε : "Ὅπως μίσησαν ἐμένα ἄδικα, ἔτσι θά μισήσουν καί ἐσᾶς γιὰ τό ὄνομά μου". Συνεπῶς, μὴ χάνετε τὴ βασικὴ θεωρία : τῆς ζωῆς χωρὶς ἁμαρτία»!

β. – «Γνωρίζετε ὅτι στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν ὑπάρχουν δεκάδες θεολόγοι, διδάκτορες τῆς θεολογίας, καί ὅλοι σκέφτονται διαφορετικά, ὅλοι μιλοῦν διαφορετικά. Ὁ Μπερντιάγιεφ ἔλεγε ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ τόν πλοῦτο τοῦ περιεχομένου της· ὅταν συναντοῦμε ἓνα ἄλλο πρόσωπο, ἀνακαλύπτουμε ἄλλες ἀπόψεις, ἄλλες προσεγγίσεις, ἄλλες ιδέες, ἄλλες πορεῖες, καί αὐτὴ ἡ διαφορὰ τῶν προσεγγίσεων, τῶν ιδεῶν, τῶν θεωριῶν συνιστᾷ τόν πλοῦτο τῆς ζωῆς μας. Στὴν Ἁγία Τριάδα, ὅμως, δέν ἰσχύει αὐτό. Γιὰ τὰ Τρία Πρόσωπα δέν ὑπάρχει παρὰ μόνο μία θέληση, μία βασιλεία, μία δόξα. Στὴ Μονή, ἐπίσης, δέν εὐχόμαστε ὁ καθένας νά ἔχει δικές του προσωπικὲς σκέψεις. Αὐτό δέν εἶναι ἀπόδειξη πλούτου. Ὁ πλοῦτος συνίσταται στὴν ἀληθινὴ γνώση τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ μας. Ἄν Τόν γνωρίζουμε μέ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ μας καί μέσα στὴ σὰρκα μας, τότε, μετὰ τόν θάνατο, θά εἴμαστε ἀκόμη πιὸ πολὺ ἐνωμένοι μαζί Του. Ὁ ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Μέγας ὑπέφερε πάνω στὴ γῆ, διότι ὁ καθένας εἶχε τὴ δική του θέληση, τίς δικές του ιδέες. Ἐλεγε ὅτι στὸν Οὐρανὸ τό πλῆθος τῶν σεσωσμένων ἔχει τὴν ἴδια σκέψη, τὴν ἴδια στάση».

- «Τί σημαίνει «ὀρθοδοξία»; Ἡ ὀρθοδοξία εἶναι μία ἐνδιάθετη ἀντίληψη-γνώση πῶς νά συναντήσῃ κανεὶς τόν Χριστό, τόν ἀληθινὸ Χριστό. Τώρα, στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν ὑπάρχουν περισσότερες ἀπὸ διακόσιες διαφορετικὲς ὁμολογίες. Αὐτό εἶναι δυνατόν, διότι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀπολύτου Εἶναι, ἀλλὰ ἔμεῖς δέν εἴμαστε στό ἐπίπεδο αὐτό».

- «Γιατί ἡ Ἐκκλησία διαχωρίστηκε σέ τόσο μεγάλο ἀριθμὸ διαφορετικῶν ὁμολογιῶν; Στὴ Γενεὴ, στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, συμμετέχουν περίπου 200 ὁμολογίες. Στό οἰκουμενικὸ αὐτό κίνημα ὑπάρχει μιὰ ἐσφαλμένη ἀντίληψη, σύμφωνα μέ τὴν ὁποία κάθε ὁμολογία φέρει ἓνα μέρος τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καμιά δέν ἔχει τὴν ἀληθινὴ γνώση τοῦ Ἀπολύτου. Ὅσοι μιλοῦν μέ τόν τρόπο αὐτό μπορεῖ νά φαίνεται πῶς ἔχουν δίκαιο. Ἀλλά, τό λάθος τους εἶναι ὅτι, βλέποντας τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν, παρατηροῦν τὴν παρουσία τοῦ σκότους τῆς πτώσεως σέ ὅλους τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας, καί

καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι κανένας δεν γνωρίζει την αλήθεια, αλλά ότι ο καθένας κατέχει ένα κομμάτι».

γ. - «Δέν λαμβάνω μέρος στην οικουμενική κίνηση. Η ιδέα μου, όμως, ήταν ή εξής : νά συγκεντρώνεσθε καί νά εξετάζετε πώς είναι δυνατόν νά ζήσουμε χωρίς άμαρτία. Έρχονται διακόσιοι διδάκτορες θεολογίας καί ο καθένας λέει τίς θεωρίες του, φανερώνοντας έτσι την άγνοια καί την άμάθειά του. Άς παραθέσουμε ένα από τά λάθη : Μερικοί μελετούν όλες τίς θρησκείες καί στη θεωρητική αυτή γνώση της ιστορίας όλων τών θρησκειών καί του περιεχομένου τών διδασκαλιών βλέπουν την παγκοσμιότητά τους. Ο Κύριος, όμως, λέει : "Είς ύμών εστιν ο Πατήρ καί είς ο διδάσκαλος, ο Χριστός". Καί αυτός ο Διδάσκαλος Χριστός φέρει μέσα Του ολόκληρη την κτίση».

- «Η διδαχή του Γέροντα σέ κάθε κείμενό του φθάνει ως τά έσχατα όρια. Για τή μετάνοια, λοιπόν, λέει ότι μετανοούμε, δέν είμαστε άμεμπτοι, έφόσον δέν αποκτήσαμε τέτοια κατάσταση, ώστε νά ζούμε όλη την ανθρωπότητα ως περιεχόμενο της ίδιας της ζωής μας. Αυτό είναι ή παγκοσμιότητα του Χριστού. Είναι αδύνατον νά την έννοήσουμε ως «παγκοσμιότητα γνώσεως», όπως τείνουν νά φρονούν μερικοί πολυμαθείς, ότι δηλαδή κατορθώνεται, όταν ο άνθρωπος γνωρίζει καί τόν Χριστιανισμό καί τόν Βουδισμό καί τόν Ισλαμισμό καί τόν Κομφουκιανισμό καί τόν Μαρξισμό καί όλα τά άλλα. Η παγκοσμιότητα δέν είναι γνώση τών ποικίλων απόψεων του ανθρώπινου είναι επί της γής, αλλά είναι ή αγάπη του Χριστού, πού αγκαλιάζει τά πάντα' είναι ή αγάπη, ή όποία μου φαινόταν στην αρχή ως κάτι τό ανάξιο καί ψυχολογικό, αλλά ύστερα αποκαλύφθηκε στη συνείδησή μου ως δύναμη όντολογική, πού ένοποιεί».

Επίσης στο βιβλίο του άγιου Γέροντα «Άγώνας Θεογνωσίας - Η άλληλογραφία του Γέροντος Σωφρονίου με τόν Δ. Μπάλφουρ» γράφει για τò α. καί τò γ.:

α. - «Πιστέψτε με, αγαπητέ, ότι, αν κάποτε επιτρέπω στον έαυτό μου νά χρησιμοποιεί τούς όρους ιΚαθολικοϊ καί ιΚαθολικισμόςι ύποδεικνύοντας τίς ανεπάρκειες καί τά λάθη τους, τό κάνω όχι μέ σκοπό νά τούς διασύρω (νά μέ φυλάξει ο Κύριος από κάτι τέτοιο). Τό κάνω όμως, για νά δηλώσω άπλά καί απερίφραστα, όπου αυτό επιβάλλεται κατ' ανάγκη, ότι δέν ύπάρχει σέ αυτούς ή αλήθεια. Στη δεδομένη μάλιστα περίπτωση μπορώ νά σās βεβαιώσω ότι δέν θά έπρεπε νά ταράζεται ή ψυχή σας βλέποντας τή σημαντική, ως πρός την έξωτερική οργάνωση καί πειθαρχία, υπεροχή του Καθολικισμού σέ σύγκριση μέ την Όρθόδοξη Έκκλησία, γιατί αυτό είναι ιγῆι».

- «Όταν στερεωθείτε στην πίστη, θά ανακαλύψετε στη συνέχεια άμέτρητο άριθμό αποδείξεων σχετικά μέ την αλήθεια της Όρθοδόξου Έκκλησίας καί πίστεως: α) θεολογικού, β) ήθικου, άσκητικού καί γ) ιστορικού χαρακτήρα. Τότε θά σās καταστεί αναμφίβολα σαφές ότι ή Όρθόδοξη Έκκλησία διακρίνεται από όλες τίς άλλες εκκλησίες σέ τρία επίπεδα,

γιατί

:

- i) μόνη αυτή αληθεύει πλήρως στη θεολογία της,
- ii) μόνη αυτή γνωρίζει τό μυστήριο της χάριτος, της αγίας ζωής, και διαφυλάσσει στην πληρότητα τη θεία χάρη, και
- iii) είναι ή αρχαιότερη, ή θεμελιώδης, ή βασική, από την οποία αποσχίσθηκαν κατά καιρούς μεγαλύτερα ή μικρότερα τμήματα».

γ. «...μιά σημαντική μερίδα του χριστιανικού κόσμου κλίνει σήμερα να αποδεχθῇ μιὰ από τίς πιό επικίνδυνες αἱρέσεις. Αὐτή ξεκινᾷ ἀπό τήν διαπίστωση ὅτι δῆθεν στίς ἡμέρες μας δέν ὑπάρχει οὔτε μιὰ ἐκκλησία πού νά ἔχει διαφυλάξει πλήρως τήν ἀλήθεια τῆς διδαχῆς τοῦ Χριστοῦ· ὅτι καμμιά δέν κατέχει σέ ἀπόλυτο βαθμό τή γνώση τοῦ μυστηρίου τῆς ἀγίας, χαρισματικῆς ζωῆς σέ ἠθικό καί ἀσκητικό ἐπίπεδο· ... Ἐπιθυμῶ μόνο κλείνοντας τό θέμα αὐτό νά πῶ παρενθετικά ὅτι πολύ θά ἤθελα (καί γι' αὐτό προσεύχομαι στόν Θεό) ἐσεῖς νά μή πλανηθεῖτε μέ ὅλα αὐτά, ἀλλά νά πιστεύετε ἀκράδαντα μέ τήν καρδιά καί μέ τό νοῦ ὅτι ὑπάρχει πάνω στή γῆ ἐκείνη ή Μία, Μοναδική καί Ἀληθινή Ἐκκλησία πού ἴδρυσε ὁ Χριστός».

Ἀκόμα γιά τήν οἰκουμενική κίνηση καί τήν «ένωση τῶν ἐκκλησιῶν» ὁ Μητροπολίτης Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος ἔχει ἀναφέρει ὅτι ὁ ἅγιος γέροντας Σωφρόνιος τοῦ ἔλεγε ὅτι:

«Ὅποιος κάνει λόγο γιά ἰένωση τῶν ἐκκλησιῶν· χωρὶς νά τηροῦνται οἱ βασικὲς ὀρθόδοξες καί ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις, δηλαδή ή τήρηση τῶν δογμάτων, αὐτὸς δέν γνωρίζει οὔτε τὸ ὕψος τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, πού εἶναι ή θέωση, οὔτε τὸ βάθος στοῦ ὁποῖο ἐφθασαν ὁ Παπισμός καί οἱ Προτεστάντες μέ τήν ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τήν θεολογία τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων, ἀπὸ τήν Ἀποκάλυψη αὐτοῦ τοῦ Ἰδιοῦ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀσάρκου καί σεσαρκωμένου Λόγου. Ἔτσι, ἂν δέν ἀντιμετωπισθῇ θεολογικά ή αἵρεση τοῦ *actus purus*, δηλαδή ή αἰρετική ἀποψη ὅτι στόν Θεό ταυτίζεται ή ἄκτιστη οὐσία μέ τήν ἄκτιστη ἐνέργεια, ὅποτε ὁ Θεὸς ἔρχεται σέ ἐπικοινωνία μέ τήν κτίση καί τὸν ἄνθρωπο μέ κτιστὲς ἐνέργειες, δέν μπορεῖ νά γίνη λόγος γιά τήν λεγομένη ἰένωση τῶν ἐκκλησιῶν. Ἀπὸ τήν αἵρεση αὐτή προέρχονται ὅλες οἱ ἄλλες αἱρέσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ *filioque*, τὸ ἀλάθητο καί τὸ πρωτεῖο τοῦ Πάπα κ.α.».

6) Μετὰ ἀπὸ ὅλα τὰ παραπάνω, ἔχουν τεθεῖ ἐρωτήματα καί περὶ τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Γέροντα. Ὑπῆρξε μιὰ παρερμηνεία τῶν λόγων του καί κακοποίηση τῶν διδασκαλιῶν του ἀπὸ ἀνθρώπους πού ἔμειναν στοῦ γράμμα καί δέν μπόρεσαν νά προσεγγίσουν τὸ πνεῦμα τοῦ Γέροντα, χωρὶς νά ἀντιληφθοῦν τήν ταπείνωση καί τήν ἀρχοντιά του, καί ὅτι ἦταν καί αὐτὸς ἀπὸ ἐκείνους πού μέ τὸ πνευματικὸ βίωμά τους ἐφθασαν σέ θέση νά μποροῦν νά ποῦν «ὁψόμεθα τῷ Θεῷ καθὼς ἐστι». Πέρα ἀπὸ τοὺς λόγους πού ή λογική τους δέν τοὺς ἐπέτρεψε νά δοῦν παραπέρα τὰ

βαθύτερα νοήματα της θεολογίας του και «κάλυσαν» στο ότι ο Γέροντας χρησιμοποίησε τούτη ή την άλλη λέξη ή έκφραση, την οποία απομόνωνσαν από την συνάφεια του όλου κειμένου του και ανέπτυξαν ώσαν να της είχε δώσει το περιεχόμενο όπως αυτοί εξέλαβαν, γίνεται σαφές ότι είτε μεταχειρίστηκαν τους θεολογικούς όρους με μαθηματική συλλογιστική, φθάνοντας στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα μέσω της προκρούστειας μεθόδου, είτε παραμερίζοντας την ανάγκη ουσιαστικής επιχειρηματολογίας παραδόθηκαν σε μια τυφλά προκατειλημμένη και στείρα νομικιστική κριτική. Ωστόσο ή κατανόηση των βαθυστόχαστων κειμένων του Αγίου Σωφρονίου, στην οποία ή δυσκολία επιβαρύνεται και λόγω του γεγονότος της ρωσικής καταγωγής του Γέροντα, που συνεπάγεται κάποια διαφορά νοοτροπίας και προσέγγισης των επί μέρους ζητημάτων, προϋποθέτει την εκ μέρους μας ταπείνωση, καλή θέληση και προσευχητική διάθεση να μάς δώσει ο Θεός καθαρότητα και φώτιση να εννοήσουμε τα ανώτερα. Τότε μόνο θα μπορέσουμε σε κάποια σημεία που ο Άγιος χρησιμοποιεί όρους που δεν συναντώνται στους αγίους Πατέρες να αντιληφθούμε τον σκοπό που το κάνει αυτό, διακρίνοντας ότι τους δίνει νόημα ορθόδοξο και όχι το νόημα που τους έχουν δώσει μη Ορθόδοξοι, εκφραζόμενος έτσι ακριβώς ώστε να μιλήσει στον σύγχρονο άνθρωπο και να γίνει αντιληπτός στην εποχή του, και πετυχαίνοντας έτσι να αναιρέσει τα αίρετικά και ξένα στην ευαγγελική πίστη των αγίων Πατέρων μας νοήματα.

Έτσι, στην θεολογία του Αγίου Γέροντος συναντάμε τους όρους «καθαρή πράξη» και «καθαρό γεγονός»: «Η Εκκλησία μας λέγει ότι ο Θεός είναι μία Ύπαρξη αὐθύπαρκτη, που δεν έχει εκτός ἑαυτοῦ της οὐδεμία ἄλλη αὐτοτελή ὕπαρξη, παράλληλη πρὸς Αὐτόν. Μᾶς λέγει περὶ τοῦ παντέλειου, ζῶντος καὶ κατέχοντος τὴν ἀπόλυτη πληρότητα τῆς πραγματωθείσης ὑπάρξεως Θεοῦ, δηλαδή μιᾶς ὑπάρξεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καθαρή πράξη. Καὶ ὅταν ἡ διάνοιά μας σταματᾷ σκεπτόμενη αὐτὴ τὴν Ύπαρξη, Ἐκείνη, ἐξαιτίας τῆς ἀρχικῆς τῆς πληρότητας, τῆς παρουσιάζεται ὡς καθαρὸ γεγονός. Απορεῖ καὶ σιωπᾷ ἡ διάνοιά μας ἐνώπιον αὐτῆς τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, διότι δὲν χωρᾷ αὐτὴ στὰ πλαίσια κατηγοριῶν τῆς σκέψέως μας» (στο «Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ πρότυπο τῆς ἐνότητας τῆς Ἀγίας Τριάδος»). Ἐπίσης συναντάμε τοὺς ὅρους «καθαρὴ δυνατότητα» καὶ «καθαρὴ ἐνέργεια»: «Στὴν παρούσα δεδομένη πραγματικότητα δὲν εἴμαστε ἀκόμη πραγματοποιημένα πρόσωπα. Γινόμαστε πρόσωπα μόνο μετὰ τὴν πραγμάτωση τῆς δυνατότητας ἐκείνης πὺν ὡς «καθαρὴ δυνατότητα» δημιουργεῖται ἐξαρχῆς ἀπὸ τὸν Θεό. Στὴν τελικὴ πραγμάτωσή του τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο ὀφείλει νὰ «ἐνεργοποιηθεῖ» ὡς τὸ τέλος «ἐν Χριστῷ», συνεπῶς νὰ καταστεῖ «καθαρὴ ἐνέργεια»...» (στο «Το μυστήριο τῆς πνευματικῆς ζωῆς»).

Εἰδικὰ ὁ ὅρος «καθαρὴ ἐνέργεια» εἶναι αὐτὸς πὺν χρησιμοποιεῖται καὶ στὸν παπισμὸ ἀπὸ τὸν Θωμᾶ Ἀκινάτη («actus purus»). Βέβαια δὲν εἶναι

δυνατὸν νὰ ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ ἅγιος Γέροντας ὅτι ἡ ἄκτιστη οὐσία ταυτίζεται μὲ τὴν ἄκτιστη ἐνέργεια, καὶ συνεπῶς ἡ χάρη εἶναι κτιστή, τὴν στιγμή πού ὁ ἴδιος ἄλλου, ὅπως ἀναφέραμε παραπάνω, ἐξηγεῖ ὅτι αὐτὸ τὸ δόγμα τοῦ παπισμοῦ εἶναι ἡ πηγὴ ὅλων τῶν αἰρετικῶν του διδασκαλιῶν. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ἐξηγεῖ: «Παρότι χρησιμοποιοῦνται ἐδῶ οἱ ὅροι τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτη, ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ ἀμέσως νὰ διακρίνει πῶς ἡ σειρὰ τῆς σκέψεως καὶ οἱ ἀντιλήψεις μας διαφέρουν ἀπὸ ἐκεῖνες, πού συναντοῦμε στὴν θωμιστικὴ θεολογία...». Ἐπίσης ἡ χρῆση αὐτοῦ τοῦ ὅρου ἀπὸ τὸ Γέροντα ἀντιτίθεται στὸ ἀφηρημένο «καθαρό εἶναι» τοῦ ὑπερπροσωπικοῦ ἀπόλυτου τοῦ Βουδισμού.

Ὁ Ἅγιος χρησιμοποιεῖ τὸν παραπάνω ὅρο ἀναφερόμενος στὴν ἐννοια τῆς αεικινήσιας τοῦ Θεοῦ, ὅπου γι' αὐτὸ γιὰ παράδειγμα γράφει: «Τό θεῖο Ὄν, ἀπόλυτα ἐνεργοποιημένο, ἀποκλείει τὴν παρουσία σέ Αὐτό μὴ ἐνεργοποιημένων δυνάμεων καὶ μὲ τὴν ἐννοια αὐτὴ μπορεῖ νὰ ὀρισθεῖ ὡς καθαρά ἐνέργεια». Ἡ διάκριση ἀκτίστης οὐσίας καὶ ἀκτίστης ἐνέργειας τηρεῖται καὶ ἡ συνέπεια εἶναι ἡ δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρθει σὲ πραγματικὴ κοινωνία μὲ τὸ Θεὸ μέσω τῆς ἀκτίστου χάρης Του, ὅποτε μπορεῖ ἔτσι καὶ νὰ πετύχει τὴν πραγμάτωσή του ὡς πρόσωπο «ἐν Χριστῷ», πού εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του.

Ἐνας ἄλλος παρεξηγημένος καὶ ἐπικρινόμενος ἀπὸ κάποιους βασικὸς ὅρος στὴν θεολογία τοῦ Γέροντα εἶναι αὐτὸς τῆς «Θεοεγκατάλειψης». Ὅμως ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος παρατηρεῖ: «Ὅσοι δὲν πιστεύουν στὸν Θεό, δὲν γνωρίζουν τὴ Θεοεγκατάλειψη. Τὴ θλίψη αὐτὴ περνοῦν μόνο ἐκεῖνοι πού γνώρισαν ἤδη τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγωνίζονται μὲ ὅλες τίς δυνάμεις τους νὰ παραμείνουν ἐν Αὐτῷ. Ὅσο ἐντονότερα γεύθηκε ὁ ἄνθρωπος τὴ χαρὰ τῆς ἐνώσεώς του μὲ τὸν Θεό, τόσο βαθύτερα πάσχει ἀπὸ τὸν ἀποχωρισμὸ τοῦ ἀπὸ Αὐτόν». Γιὰ τὸν Ἅγιο Θεοεγκατάλειψη ἢ ἄρση τῆς Χάριτος δὲν σημαίνει ἀπουσία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ζωὴ πιστοῦ, ἀλλὰ παιδαγωγία πού τὸν βοηθᾷ νὰ προσλάβει πιὸ πλούσια τὸ ἔλεος καὶ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ὁ γέροντας Σωφρόνιος, αὐτὴ τὴν ἐμπειρία τὴν ἐρμηνεύει μέσα ἀπὸ τὴν προσευχὴ τοῦ Χριστοῦ στὴ Γεθσημανὴ καὶ τὸν Σταυρὸ Του. Ὁ Ἅγιος δὲν χωρίζει τίς ὑποστατικὰ ἐνωμένες φύσεις τοῦ Χριστοῦ, οὔτε τίς θεωρεῖ ὡς μία, ὅπως τοῦ καταλόγισαν μερικοί, ἀλλὰ σὲ συμφωνία μὲ τοὺς ἁγίους Πατέρες ἐξηγεῖ ὅτι ὁ Κύριος μὲ τὴν ἐνσάρκωσή Του «ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβών» καὶ ἡ κένωσή Του κορυφώθηκε μὲ τὴν «τοῦ πάθους συγχώρησις», ὅπως γράφει καὶ ὁ Ἅγιος Κύριλλος, πού εἶναι ἓνα πραγματικὸ καὶ αἱματηρὸ γεγονός, κατὰ τὸ ὁποῖο «ἐν ἑαυτῷ τυποῖ τό ἡμέτερον», ὅπως γράφει καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος Θεολόγος. Γράφει ὁ ἅγιος Γέροντας: «Ὅπως γνωρίζουμε ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος ἐζησε τὴν ἄκρα ἐγκατάλειψη. Μὲ τὸν αἱματηρὸ ἰδρώτα κατὰ τὴν προσευχὴν στὴ Γεθσημανῇ, στὴν ὁποία παρέδωκε τὰ πάντα στὸν Πατέρα Του, πάνω στὸν σταυρὸ «ἀνεφώνησε φωνὴ μεγάλη... Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες; ...(καὶ) πάλιν

κραξας φωνῇ μεγάλη ἀφῆκε τό πνεῦμα» (Μτ. 27, 46-50)». Ὁ Χριστός ἐκουσίως ὑπόμεινε στὸν Σταυρό κατὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση Του, πού στὸ πρόσωπό Του ἦταν ἐνωμένη μέ τὴν Θεότητα ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως, τὸν βαρύτερο πόνο τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἀνθρώπου, ὥστε νὰ σώσει ὅποιον ἐγκαταλελειμμένον τὸ θελήσει.

Ἀλλοῦ πάλι (στὸ «Ὁψόμεθα τῷ Θεῷ καθὼς ἐστι») ὁ ἅγιος Σωφρόνιος γράφει: «Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἠρώτησε τὸν Πατέρα: «Ἵνα τι μὲ ἐγκατέλιπες»; Φρονοῦμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς Θεότητος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ τοῦτο ὀντολογικῶς, τουτέστι νὰ χωρισθῇ ὁ Πατὴρ ἀπὸ τοῦ συναϊδίου καὶ ὁμοουσίου Υἱοῦ Αὐτοῦ. Πῶς λοιπὸν νὰ ἐννοήσωμεν ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐγένετο εἰς τὸν «ἄνθρωπον Χριστὸν Ἰησοῦν»;...Τὸ γεγονός, εἰς τὸ ὁποῖον νῦν ἀναφέρομαι, εἶναι ἡ «κένωσις» τῆς Θείας ἀγάπης. Ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, «ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ», Θεὸς ὢν κατ' οὐσίαν, ἢ ὡς ἐξέφρασε τοῦτο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων», ἐταπείνωσεν ὁ ἴδιος ἑαυτὸν ἐξ ὑπακοῆς πρὸς τὸν Πατέρα μέχρι πλήρους ἀπαρνήσεως τῆς ἀνθρωπίνης Αὐτοῦ θελήσεως, «μέχρι θανάτου θανάτου δὲ σταυροῦ».

Ὅσον ἀφορὰ τὸ βιβλίον τοῦ παπικοῦ Ἰωάννη τοῦ Σταυροῦ πού ἀναλύει τὴν κατάστασι τῆς θεοεγκατάλειψης, τὸ ὁποῖο μελέτησε ὁ γέροντας Σωφρόνιος, δὲν ἀποδέχθηκε ὅλα ὅσα ἀναφέρει, ἀλλὰ μόνο κάποια ὠφέλημα σημεία, πού ἔκρινε ὅτι συμφωνοῦν μὲ ὅσα διδάσκουν οἱ ἅγιοι Πατέρες. Ὡστόσο σημειώνει ὅτι στὸ σύνολό του μπορεῖ νὰ βλάψῃ καὶ χρειάζεται προσοχή. Γράφει στὸν Δαυὶδ Μπάλφουρ (στὸν «Ἀγώνα Θεογνωσίας»): «Ἐνδέχεται ὥστόσο νὰ ἔχουν γεννηθεῖ μέσα σας ὅλες αὐτὲς οἱ ἀμφιβολίες, γιατί ὁ Ἰωάννης τοῦ Σταυροῦ διδάσκει τὸ ἀντίθετο» καὶ «Παρακαλῶ, γράψτε μου ὅπωςδήποτε γιὰ τὸ θέμα αὐτό (περὶ μετοχῆς στὴ θεία ζωή). Ἄν καὶ ἐγὼ ἔχω νὰ σᾶς κάνω προειδοποιητικὰ τὴν ἐξῆς παρατήρησι: Ἄν τὸ καταλάβετε μόνο διανοητικὰ, στηριχθήκατε στὸ βιβλίον τοῦ Ἰωάννου τοῦ Σταυροῦ».

Τὴν ἐμπειρικὴ γνώσι περὶ τῆς θεοεγκαταλείψεως μετέδωσε στὸν Γέροντα Σωφρόνιο ὁ πνευματικὸς ὁδηγός του, ὁ ἅγιος Σιλουανός, πού τὴν εἶχε βιώσει ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν. Ὁ πρῶτος σταθμὸς σὲ αὐτὸ τὸ πολυετὲς βίωμά του ἦταν ἡ ἐμφάνισι τοῦ ζῶντος Χριστοῦ μπροστά του, ὅταν τοῦ κραύγασε μέσα στὴν ἀπελπιστικὴ του κατάστασι «Εἶσαι ἀδυσώπητος». Ὁ δεύτερος σταθμὸς ἦταν, ὅταν μέσα στὴν ἄρσι τῆς χάριτος ὁ Κύριος τοῦ εἶπε: «Κράτα τὸν νοῦ σου στὸν Ἄδι καὶ μὴν ἀπελπίζου». Γενικῶς ὅμως ἡ θεοεγκατάλειψι εἶναι ἓνα συνηθισμένο γεγονός πού συναντάμε στὶς ζωὲς ἁγίων προσώπων, τόσο στοὺς χρόνους τῆς Καινῆς, ὅσο καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ὅσον ἀφορὰ τὴν ἐπίσης παρεξηγημένη θεολογικὴ προσέγγισι τοῦ Γέροντα περὶ τῆς ἐνδοτριαδικῆς ζωῆς: «Τὰ τρία πρόσωπα τῆς Τριάδος ἀποκτοῦν τὴν ὑπόστασή τους κενώνοντας τὸ καθένα τὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ

δώσει "χώρο" στο άλλο. Ἡ ἀλληλοπεριχώρηση τῶν Τριαδικῶν προσώπων εἶναι μία αἰώνια κένωση, ἕνας αἰώνιος Σταυρός», ὅπου κάποιοι θεωρήσαν ὅτι ἐδῶ μεταφέρεται «πατροπασχίτικα» ἡ σταυρική κένωση στήν προαιώνιον ὑπαρξή καθενὸς ἐκ τῶν Τριῶν Προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδος, προφανῶς ὁ Γέροντας ἐδῶ δὲν μεταφέρει τὸ αἵματηρὸ πάθος τοῦ Υἱοῦ ὡς ἄνθρωπος μέσα στήν Ἀγία Τριάδα καὶ ἡ κένωση καὶ ὁ αἰώνιος Σταυρὸς ποὺ περιγράφει εἶναι οὐσιωδῶς διακριτὰ ἀπὸ τὴν σταύρωση ὡς ἄνθρωπος τοῦ Κυρίου καὶ ἀφορὰ ἀποκλειστικὰ τὴν θεία ζωὴ τῶν Προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδας, τὴν ὁποία εἶναι πολὺ φτωχὰ καὶ ἐλλειπὴ τὰ λόγια μας νὰ προσεγγίσουν καὶ νὰ περιγράψουν. Ὡστόσο οἱ θεόπτες ἅγιοι νηπτικοὶ Πατέρες μποροῦν μέσα ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴ ἡσυχαστικὴ ζωὴ τους νὰ συλλάβουν μέσα σὲ κάποιες ἐκλάμψεις θείου φωτὸς κάποιες ἄρρητες περιγραφές τῆς, τὶς ὁποῖες στήν συνέχεια μποροῦν νὰ προσπαθήσουν νὰ μᾶς τὶς μεταφέρουν καὶ νὰ τὶς ἐκφράσουν μὲ κτιστὰ ρήματα, ὅπως ἔπραξε καὶ ὁ Γέροντας Σωφρόνιος.

Ἄν ὅμως δὲν ὑπάρξει καλὴ θέληση, ταπείνωση καὶ προσευχή, ὅπως ἀναφέραμε καὶ στήν ἀρχή, δὲν μποροῦμε νὰ διακρίνουμε τοὺς μαργαρίτες, ἀπὸ τὰ ἄχρηστα, τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὴν πλάνη, ὅπως ὁ διάσημος Ρώσος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας Α.Ι. Ὀσίπωφ, ποὺ ἔγραφε γιὰ τὸν Ἅγιο ὅτι «αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται σὲ κατάσταση βαθιᾶς καὶ συνάμα πολὺ λεπτῆς πνευματιστικῆς μαγείας... Σήμερα παρατηρεῖται μία τάση νὰ ἁγιοποιοῦνται ἄνθρωποι ποὺ ἀμφισβητοῦνταν. Ὀλόκληρο τὸ Ἅγιον Ὅρος τιμᾷ τὸν Σαχάρωφ ὡς ἅγιο. Τὸ πνεῦμα μαγείας ἐπιχειρεῖται νὰ ἐπικυρωθεῖ, ὅπως ἀκριβῶς ἔκαναν καὶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοί...» (Ι.Μ.Μ.Βατοπαιδίου, «Γέροντας Σωφρόνιος ὁ Θεολόγος τοῦ ἀκτίστου φωτός: Πρακτικὰ διορθοδόξου ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου»). Ὅλο τὸ Ἅγιο Ὅρος λάθος λοιπόν, καὶ ὁ καθηγητὴς μὲ τὸ μυαλὸ του σωστός, χωρὶς βέβαια καθόλου ἐπιχειρήματα τῆς προκοπῆς. Γιὰ περιπτώσεις σὰν αὐτὴ ὁ Ἅγιος εἶχε γράψει: «Καὶ ἐκεῖνο πού σᾶς διηγήθηκα δὲν εἶναι ἀκίνδυνο νὰ λέγεται σὲ ἀνθρώπους πού δὲν γνώρισαν τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ διακρίνουν τὴ χάρη ἀπὸ τὴν πλάνη, ἀλλὰ θέλουν νὰ τὰ ἐξηγοῦν ὅλα μὲ ἐπιστημονικὸ τρόπο. Νὰ διηγείται, δηλαδή, κάποιος στοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὁ Κύριος συγχώρησε ἁμαρτίες ἢ κάτι ἄλλο παρόμοιο, σημαίνει νὰ δίνει "τὸ ἅγιον τοῖς κυσί". Ἀγνοώντας ἐντελῶς τὴ θεωρία τοῦ φωτός (τοῦ νοεροῦ, τοῦ αὐλοῦ) καὶ τὰ ἄλλα φαινόμενα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ὅπως γιὰ παράδειγμα τὸ πένθος, οἱ ἄνθρωποι τὸν δυσφημοῦν καὶ τὸν διασύρουν» (στὸ «Αγώνας Θεογνωσίας»).

7) Τέλος, ἄλλο ἓνα σημαντικὸ ζήτημα εἶναι ἂν ὁ γέροντας Σωφρόνιος ἔχει κάνει θαύματα, ὥστε νὰ ὑπάρχουν καὶ θεία σημεῖα ποὺ δικαιολογοῦν τὴν ἁγιοκατάταξή του.

Κατ' ἀρχὴν θὰ ἀναφέρουμε κάποια γεγονότα, ποὺ γνωρίζουμε ἀπὸ τοὺς ἴδιους ποὺ συνέβησαν ἢ ἀπὸ αὐτόπτες μάρτυρες: Τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ

Γέροντα στην Αγγλία κάποιος Άγγλος έχασε τὸν δρόμο του καὶ βρέθηκε στὰ χαμένα στὸ μοναστήρι τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ὅποτε ὁ Γέροντας τὸν εἶδε ἀπὸ μακριὰ καὶ τὸν εὐλόγησε. Ὁ Άγγλος ἔφυγε, χωρὶς νὰ δώσει σημασία, ἀλλὰ ὅταν τὸν γνωρίσαμε μετὰ ἀπὸ πολλὰς δεκαετίες εἶχε πιά νυμφευθεῖ Ὁρθόδοξη καὶ εἶχε ἔτσι βαφτισθεῖ καὶ ὁ ἴδιος.

Ἀσθενῆς, γνωστή τοῦ γέροντα εἶχε νοσηλευθεῖ σὲ νοσοκομεῖο στὴν Ἑλλάδα καὶ μὲς στὴν δύσκολη δοκιμασία της εἶχε ἐπικαλεσθεῖ τὸν Γέροντα καὶ ἔνιωσε ἀνακούφιση. Μόλις ἐπέστρεψε στὸ Μοναστήρι, πρὶν τοῦ δηγηθεῖ τοῦ Ἁγίου τὶ συνέβη, τῆς τὸ εἶπε ἐκεῖνος.

Τὴν ἡμέρα τῆς κοιμήσεώς τοῦ ἁγίου Γέροντα τοποθέτησαν ἓνα ἄρρωστο παιδί κάτω ἀπὸ τὸ σκῆνωμά του καὶ ἀπὸ τότε ἡ υἡγεία του ἄρχισε νὰ βελτιώνεται.

Θαῦμα εἶναι καὶ πῶς ὁ Άγγλος Bohr ἐπέτρεψε προσωπικὰ στὸν γέροντα Σωφρόνιο νὰ εἰσέλθει γιὰ νὰ μείνει στὴν Αγγλία καὶ νὰ φτιάξει τὸ μοναστήρι του. Κάποιοι ἀντὶ γιὰ θαῦμα, θεωρήσαν ὅτι μπήκε μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Δαυὶδ Μπάλφουρ, ὁ ὁποῖος ὅταν ὁ Γέροντας ἦρθε στὴν Αγγλία, βρισκόταν ἀκόμα σὲ σύγχυση, μπλεγμένος σὲ καταστάσεις τῆς πολιτικῆς, πρὶν ἔρθῃ σὲ ἐπίγνωση καὶ μετανοήσῃ λίγα χρόνια ἀργότερα. Μὲ ὅποιο τρόπο καὶ νὰ συνέβῃ αὐτὸ τὸ γεγονός, δὲν παύει νὰ παραμένει θαῦμα, γιὰτὶ ὁ Γέροντας δὲν εἶχε νὰ προσφέρει κάτι στὴν χώρα πού προσερχόταν ὡς ἀντάλλαγμα ἀπὸ ὅσα θὰ μπορούσαν νὰ τοῦ ζητηθοῦν, χαρακτηριζόμενα μόνο μὲ οἰκονομικοὺς καὶ πολιτικοὺς ὅρους, παρὰ μόνο εἶχε νὰ δώσει κάτι πνευματικό, πράγμα δύσκολα ἀντιληπτὸ καὶ ἐκτιμητὸ γιὰ τὴν ἡγεσία τοῦ τόπου, τὸ ὁποῖο ἦταν ἡ προσευχή.

Ὅσο γιὰ τὸν Μπάλφουρ, πού γιὰ πολλὰ βρέθηκε κατηγορούμενος εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδας, συμπαρασύροντας μάλιστα σὲ κάποιες περιπτώσεις καὶ τὸν ἅγιο Γέροντα στὶς κατηγορίες, πράγμα βέβαια παράλογο, γιὰτὶ ὁ Γέροντας ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ἀφιερωμένος στὴν πνευματικὴ ζωὴ πού εἶχε ἐπιλέξει καὶ δὲν συμμετεῖχε στὰ λάθη τοῦ Μπάλφουρ, ἀντίθετα ἦταν ἐκεῖνος πού μὲ τὴν ἐπίμονη ἀγάπη του καὶ τὴν προσευχή του γιὰ τὸ ἐκπεσόντα ἀδελφό, κυριολεκτικὰ ἀνέσυρε ζωντανό αὐτὸν μέσα ἀπὸ τὴν θάλασσα τῆς ἀθεΐας πού εἶχε βουλιάξει γιὰ πολλὰ ἔτη, ὑπηρετῶντας τὰ διεθνή γεωπολιτικὰ συμφέροντα τῆς πατρίδας του. Καὶ αὐτὸ ἦταν ἴσως τὸ μεγαλύτερο θαῦμα τοῦ Ἁγίου, δηλαδὴ τὸ πῶς κατάφερε καὶ ἔμεινε δίπλα σὲ μιὰ ψυχὴ πού τόσο ἔχασε τὸ δρόμο της, ἀπὸ μοναχὸς καὶ ἱερέας, κατέληξε ἄθεος τῶν βρετανικῶν ὑπηρεσιῶν πληροφοριῶν, ἀποκτώντας συνάμα καὶ οἰκογένεια, καὶ ἀφοῦ ὁ ἅγιος Σωφρόνιος τῆς ἐδειξε τόσο ἀγάπη, τὴν βοήθησε τελικὰ νὰ ἐπανεύρῃ τὴν πίστη της καὶ νὰ ζήσει μέχρι τέλους μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς λαϊκὸς μὲ μετάνοια καὶ δάκρυα. Εἶναι προφανὲς ὅτι πλέον μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάληξη, ἂν ὁ Θεὸς τὸν δέχθηκε καὶ τὸν συγχώρεσε, πού συγχωρεῖ τοὺς πάντες πού μετανοοῦν γιὰ πᾶν ἁμάρτημα, τότε οἱ ὁποῖες

κατηγορίες ἐπὶ τοῦ θέματος, εἴτε κατὰ τοῦ Μπάλφουρ, εἴτε κατὰ τοῦ ἁγίου Γέροντα, εἶναι μετέωρες καὶ ἀδύνατον νὰ σταθοῦν καὶ νὰ βροῦν δικαίωση μὲ κανένα τρόπο. Μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ ὁ Ἅγιος ἔσωσε μιὰ ψυχὴ ἀπὸ τὰ κατάβαθα τοῦ Ἄδη καὶ αὐτὸ βέβαια εἶναι τὸ μεγαλύτερο θαῦμα ποὺ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ποτέ.

Τέλος, ἓνα θαῦμα ἦταν καὶ ἡ ἴδια ἡ ζωὴ τοῦ ἁγίου Σωφρονίου, γιατί ἐζήση ἐπὶ σαράντα χρόνια χωρὶς στομάχι, μετὰ ἀπὸ τὴν ἐγχείριση ποὺ τοῦ τὸ ἀφαίρεσαν, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν περιμέναν οἱ γιατροὶ ὅτι θὰ ἐπιβιώσει.

Ἀκολουθεῖ τι λέει γιὰ τὸ συγκεκριμένο ζήτημα, δηλαδή γιὰ τὰ θαύματα τοῦ Γέροντα, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ζαχαρίας τῆς Ἱ.Μ. Ἑσσεξ ὁ ὁποῖος ἐζήση τὴν μισὴ ζωὴ του δίπλα στὸν Ἅγιο, στὴν ὁμιλία του, «Εἰσαγωγή στὴ θεολογία τοῦ Γέροντος Σωφρονίου» στὸ τριήμερο Διορθόδοξο Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο «Γέροντας Σωφρόνιος, ὁ Θεολόγος τοῦ Ἀκτίστου Φωτός» ποὺ ἔγινε τὸ 2007 στὴν Ἀθήνα:

«Ὁ Γέροντας εἶχε πλούσια φύση. Προπαντῶς ὅμως κατακοσμήθηκε μὲ πολλὰ καὶ μεγάλα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶδαμε νὰ γίνονται ἀρκετὰ θαύματα, ἐν ὅσο ζοῦσε, τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του, καὶ μετὰ τὸν θάνατό του. Ἀρκετοὶ ἄνθρωποι μὲ ἀνίατες ἀσθένειες θεραπεύθηκαν, τὰ δεσμὰ στείρων γυναικῶν λύθηκαν, ψυχασθενεῖς ἤρθαν πάλι στὴν φυσιολογικὴ τους λειτουργία, καὶ προπαντὸς πολλοὶ τεθραυσμένοι ἀπὸ τὴν νόσο τῆς ἁμαρτίας ἐν γένει, ἀνορθώθηκαν. Ἀμέτρητοι εἶναι ἐπίσης ἐκεῖνοι, ποὺ μὲ τὴν διδασκαλία του ζωοποιήθηκαν, καὶ ὄχι λίγοι αὐτοὶ ποὺ διαβάζοντας τὰ βιβλία του, ἔγιναν μοναχοὶ καὶ μοναχές. Μερικοὶ γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσουν πῆραν τὸ ὄνομα του γέροντά του Σιλουανοῦ.

Ἀποφεύγουμε σκοπίμως νὰ τονίσουμε τὰ θαύματα, γιατί πιστεύουμε πῶς οὔτε ἐκεῖνος θὰ τὸ ἤθελε. Ἦταν πάντοτε ὁ ἄνθρωπος τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ (τῆς ἄκρας ταπείνωσης). Κάθε ἐπαφὴ μαζί του δὲν ἦταν συνήθης. Ἦταν ἄνοιγμα ζωῆς καὶ θεωρίας, καὶ ὁ παραμικρὸς λόγος του πληροφοροῦσε μὲ τὴν Χάρη ὅσους τὸν προσέγγιζαν. Προσευχόταν μὲ ἔνταση, ἐκτενῶς γιὰ τοὺς πάσχοντες, ἀλλὰ χαιρόταν περισσότερο ἀπὸ τὸ θαῦμα (τῆς θεραπείας), ὅταν ὁ λόγος του καὶ ἡ προσευχή του, μεταποιοῦσαν τὴν καρδιά τους. Ἀγωνιζόταν νὰ μειώσῃ τὸν πόνο τους, ἀλλὰ ἐκδαπανιόταν μέχρι τέλους, προκειμένου νὰ διακονήσῃ τὸ μεγαλύτερο καὶ σημαντικότερο θαῦμα τῆς πρόσκαιρης ὑπάρξεως, τὴν ἔνωση τοῦ ἀνθρωπίνου εἶναι μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Ζώντος καὶ Αἰωνίου Θεοῦ. Φρονοῦμε πῶς σὲ αὐτὸ πρέπει νὰ παραμείνῃ ἡ ἔμφαση καὶ μετὰ τὸν θάνατό του». Πολλὰ θαυμαστὰ σημεῖα ἀγιωσύνης τοῦ Γέροντα ἔχει λοιπὸν δείξει ὁ Θεός, ἤδη ἐνῶ ἀκόμα ζοῦσε ὁ Ἅγιος.

Κλείνοντας γιὰ τὸν Ἅγιο Σωφρόνιο θὰ θέλαμε νὰ ἀναφερθοῦμε στὴν ἀποδοχή του, ἡ ὁποία πέρα ἀπὸ τὶς ὅποιες μεμονωμένες ἀντιδράσεις στὴν

άγιοκατάταξή του, αυτή είναι γενική. Την όμολογία ότι όλόκληρο το Άγιο Όρος τιμά τον Γέροντα Σωφρόνιο ως άγιο, ήδη πριν την άγιοκατάταξή του, την έχουν δώσει ακόμα και μερικοί από τους κατήγορους του (βλέπε παραπάνω τα όσα έχει γράψει για τον Γέροντα ο Ρώσος Θεολόγος Α.Ι. Οσίπωφ). Μάλιστα το 2008 προς τιμή του Γέροντα ή Ιερά Μονή Βατοπεδίου του Αγίου Όρους διοργάνωσε με μεγάλη επιτυχία το Γ' Διορθόδοξο Επιστημονικό Συνέδριο, όπου μιλήσαν και πολλοί έκλεκτοι όμιλητές, μοναχοί, ίερωμένοι και έπιστήμονες, γνωστοί για τα παραδοσιακά όρθόδοξα φρονήματά τους.

Από τον σλαβόφωνο κόσμο, πολύ ενδιαφέρουσα για τον Άγιο Σωφρόνιο είναι ή μαρτυρία που έδωσε ο Σέρβος Επίσκοπος πρώην Ερζεγοβίνης Αθανάσιος Γιέφτιτς, στο παραπάνω συνέδριο. Ο Επίσκοπος Αθανάσιος, εκφράζει την σχέση της πνευματικής κληρονομιάς που έλαβε από τον πνευματικό του πατέρα, Άγιο Ιουστίνo Πόποβιτς, με την πνευματική κληρονομιά του Αγίου Σιλουανού του Αθωνίτου και του Γέροντος Σωφρονίου, ένταγμένες μέσα στην αποστολική και πατερική παράδοση της Μίας Αγίας Εκκλησίας. Γράφει: «Ο Γέροντας Σωφρόνιος είναι ένας άνθρωπος βαθύτατος, πολυδιάστατος, πολύπλοκος. Τόν γνώρισα πρώτα από τό βιβλίο του για τον άγιο Σιλουανό, που τό είχε στείλει στον Γέροντα Ιουστίνo (Πόποβιτς). Τό διάβασα στις αρχές του 1960 σέ πολυγραφημένη ρωσική έκδοση των Παρισίων, που αργότερα κυκλοφόρησε τυπογραφημένη. Θαύμασα τόν πλούτο και των δύο· και του αγίου Σιλουανού και του Γέροντος Σωφρονίου. Αλλά εκείνο που μέ έντυπωσίασε περισσότερο κατά την προσωπική μου συνάντηση μέ τό Γέροντα Σωφρόνιο, αργότερα τό 1992, ένα περίπου χρόνο πριν άναχωρήσει για τόν ουρανό, είναι ότι ήταν άνθρωπος βαθιά διψασμένος για την άληθινή ζωή, βαθιά διψασμένος για τό Ζώντα Θεό και άνθρωπος της αγάπης, μιās επώδυνης και χαροποιοῦ αγάπης»... «Όταν τόν Φεβρουάριο του 1992 επισκέφθηκα τόν Γέροντα Σωφρόνιο ως επίσκοπος και εξομολογήθηκα (είχε αρχίσει ήδη ο πόλεμος στην Βοσνία), εκείνο που μου έκανε την πιο βαθιά έντύπωση ήταν κυρίως αυτή ή αίσθηση της χάριτος που άκτινοβολούσε από αυτόν. Η μοναχική ζωή, όλος ο άγώνας, ή άσκηση “ΠΟΔВИГ” –ώραία σλαβική λέξη που σημαίνει κίνηση προς τά εμπρός και κίνηση προς τά άνω– γίνεται για τόν σκοπό αυτό· νά γευθούμε την χάρη και την αγάπη του Ζώντος και Άληθινού Θεού, του Σωτήρος Χριστού»... «Η χάρη, λέγει ο Γέροντας Σωφρόνιος, μās διατηρεί σέ ζωντανή κοινωνία μέ τόν Θεό, ένω ή προσευχή και όλες οί άσκήσεις άνοίγουν τό είναι μας στον Θεό, έτσι που νά μήν κλεινόμαστε στον έαυτό μας, στή φτώχεια, στή μηδαμινότητά μας. Άλλοιώς είναι πολύ επικίνδυνη ή άβυσσος της ανθρώπινης υπάρξεως... Και ο Γέροντας Σωφρόνιος έζησε αυτήν την χαρά της συναντήσεως μέ τό φώς της θείας χάριτος, μās την έδειξε και την έδωσε. Είναι πολύ φοβερό νά κλεινόμαστε στον έαυτό μας. Ο Γέροντας Σωφρόνιος ζούσε τόν κίνδυνο του αυτοπεριορισμού μας, αλλά ζούσε και τή χαρά του έν μετανοία ανοίγματός μας προς τό Ζώντα Θεό»... «Άποτελεί μεγάλο δώρο του Θεού για όλη την Όρθοδοξία και για όλον τόν

κόσμο ό Γέροντας Σωφρόνιος. Βασική μαρτυρία του είναι ότι, εάν ή ζωή μας, ακόμη καί ή μοναχική, δέν είναι ζωή έν χάριτι, ζωή τής ιδίας θείας χάριτος, δηλαδή του ίδιου του Χριστού μέσα μας, ζωή πού μᾶς δίνει ή εύλικρινής καί όρθή πίστη, τό Άγιο Βάπτισμα, ή Θεία Εύχαριστία, τότε είμαστε πτωχοί καί γυμνοί».

Άλλη σημαντική μαρτυρία από τον σλαβόφωνο κόσμο για τον Άγιο Σωφρόνιο είναι ή μαρτυρία του Ρώσου Αρχιμανδρίτου Αλυπίου Kastalskij τής Λάυρας του Αγίου Σεργίου, πού εξηγεί πώς έγινε ό Άγιος αποδεκτός από τον Ρωσικό λαό, παρόλους τους προβληματισμούς, τις άμφιβολίες καί την κριτική πού δέχθηκε στην πορεία πριν ή αλήθεια επικρατήσει καί σεβαστούν όλοι αυτόν τον πατέρα, πού έμπρακτα έδειξε την αγάπη στον λαό του: «Τό όνομα του μακαριστου Γέροντα αρχιμανδρίτη Σωφρονίου έγινε γνωστό στή Ρωσία μετά την έκδοση στό Παρίσι του βιβλίου “Ο Γέροντας Σιλουανός”. Αυτό τό βιβλίο έφτασε μέ παράνομο τρόπο στην Σοβιετική Ένωση καί προκάλεσε συγκλονιστική έντύπωση στον πιστό λαό καί, ιδιαίτερα, στην νεολαία, ή όποία στά μέσα τής δεκαετίας του ’70 άρχισε νά μετέχει στην ζωή τής Έκκλησίας. Παρά τις άπαγορεύσεις των διωκτικών αρχών στην διάδοση τής πνευματικής λογοτεχνίας, τό βιβλίο του πατρός Σωφρονίου αντιγράφτηκε σέ χιλιάδες αντίτυπα καί διαδόθηκε ανάμεσα στους Όρθοδόξους. Πολλές φορές είχε άκουστεί ότι άνθρωποι πού βρίσκονταν μακριά από την Έκκλησία, όταν διάβασαν τό βιβλίο “Ο Γέροντας Σιλουανός”, άλλαξαν την ζωή τους καί έγιναν ένθερμοι Χριστιανοί. Μέσα στην αδελφότητα τής Λάυρας του Αγίου Σεργίου υπάρχουν κάποιοι, οί όποιοι υπό την επίδραση αυτού του βιβλίου άφησαν την ματαιότητα του κόσμου καί έγιναν μοναχοί»...«Στόν αναγνώστη δέν μπορούσε νά μή γεννηθεί τό έρώτημα: Ποιός είναι ό πατέρας Σωφρόνιος; Πώς κατόρθωσε τόσο βαθιά νά κατανοήσει την εξαίρετη προσωπικότητα του Γέροντα Σιλουανού; Από πού απέκτησε ό πατέρας Σωφρόνιος τέτοια άνεση στην περιγραφή των δύσκολων ζητημάτων τής Θεολογίας καί τής άσκητικής; Αν τό “όμοιο γνωρίζεται από τό όμοιό του” καί μονάχα τό πνευματικό μπορεί μέ ασφάλεια νά αναφερθεί στό πνευματικό, τότε γίνεται όλοφάνερο ότι ό συγγραφέας του βιβλίου ήταν άξιος μαθητής του διδασκάλου του καί ό ίδιος βρισκόταν σέ ύψηλό επίπεδο πνευματικής ζωής»...«Δυστυχώς, μερικοί αναγνώστες στην Ρωσία, ανάμεσά τους καί ό διάσημος καθηγητής Α. Ι. Όσίπωφ καί μερικοί ιδεολογικά προσκείμενοι προς αυτόν ιερείς, είδαν μέ δυσπιστία τό πνευματικό έργο του Γέροντα καί του άσκησαν δριμεία κριτική. Κατηγόρησαν τον αρχιμανδρίτη Σωφρόνιο για ύπερηφάνεια, κενοδοξία καί ακόμα για πνευματική μαγεία... Μέ αυτόν τον τρόπο, ό καθηγητής Όσίπωφ κατηγόρησε όχι μόνο τον Γέροντα αλλά όλόκληρο τό Άγιο Όρος για διάδοση πνεύματος μαγείας. Κανένα σοβαρό θεολογικό έπιχείρημα δέν παρουσιάζει όμως πού νά στηρίζει την γνώμη του»... «Οί κριτικές πού εμφάνίστηκαν στον εκκλησιαστικό τύπο, έφεραν άναταραχή στους εκκλησιαστικούς κύκλους καί καθυστέρησαν την διάδοση του βιβλίου στην Ρωσία. Έτσι, ό ήγούμενος ενός γνωστου μοναστηριου θεώρησε ότι φαινόταν πώς τό βιβλίο περιείχε κάποια

περίεργη αίρεση καί διέταξε τούς ἀδελφούς μοναχούς του νά τό κάψουν στήν αὐλή του. Τώρα ὅλη αὐτή ἡ πολεμική πέρασε στό παρελθόν. Τό 2006 ἡ Λαύρα τῆς Ἀγίας Τριάδος-Ἀγίου Σεργίου ἐξέδωσε τό βιβλίο “Ὁψόμεθα τόν Θεόν καθώς ἐστι” σέ 10.000 ἀντίτυπα καί καμία νέα παρεξήγηση μέ ἀφορμή αὐτό δέν προέκυψε ξανά. Στήν σύγχρονη Ρωσία ἔχουν ἐκδοθεῖ ὅλες οἱ γνωστές στήν Δύση ἐργασίες τοῦ Γέροντα, οἱ ὁποῖες παρουσιάζουν ζήτηση, μονίμως ἐπανεκδίδονται καί ἀποκτοῦν ὅλο καί μεγαλύτερη δημοσιότητα. Οἱ βασικοί ἐκδότες τῶν βιβλίων τοῦ Γέροντα Σωφρονίου στήν Ρωσία εἶναι ἡ Λαύρα τῆς Ἀγίας Τριάδος-Ἀγίου Σεργίου, πού τυπώνουν τά βιβλία του μέ τήν εὐλογία τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχῃ Μόσχας καί πάσης Ρωσίας Ἀλεξίου II, καί οἱ ἐκδόσεις “Προσκυνητής”. Τά συνολικά ἀντίτυπα τῶν βιβλίων τοῦ ἀρχιμανδρίτη Σωφρονίου, πού κυκλοφόρησαν στήν Ρωσία, δέν μποροῦν νά προσδιοριστοῦν ἐπακριβῶς. Ἐνα ἀπό τά βιβλία, “Ὁ Γέροντας Σιλουανός”, ἐκδόθηκε στήν Ρωσία σέ περίπου 1.000.000 ἀντίτυπα...«Ὁ ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος, μέγας ἀσκητής, θεολόγος καί πνευματικός συγγραφέας, κατόρθωσε νά ἐνηλικιωθεῖ ἐν Χριστῷ, ὥστε νά πάψουν νά ἐπικρατοῦν ὅποιεσδήποτε ἐθνικές διαφορές καί νά μή διακρίνονται “οὔτε Σκύθης οὔτε Ἰουδαῖος ἢ Ἕλλην”. Ἀλλά τό γεγονός ὅτι εὕρισκόμενος ἤδη σέ προχωρημένη ἡλικία καί μέ βεβαρυνμένη σωματική υγεία, ὀκτώ φορές ἐπισκέφτηκε τήν Ρωσία, μαρτυρεῖ τό πόσο ἀγαποῦσε τήν πατρίδα του καί τόν λαό του. Δέν διέκοψε τήν πνευματική σχέση μέ τήν Ρωσική Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία... Μετά τήν κατάρρευση τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος στήν Ρωσία ξεχύθηκε ἕνα ὁλόκληρο ρεῦμα ἀπό ἀπρόσκλητους ἱεραποστόλους ἀπό τίς ΗΠΑ, τήν Εὐρώπη καί τήν Ἀσία, οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωκαν νά διασπάσουν τήν ἐνότητα τῆς Ρωσικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, νά ἐλέγχουν πνευματικά τόν ρωσικό λαό, νά διακόψουν τήν ἐπαφή του μέ τήν Ὁρθοδοξία τῶν προγόνων του καί νά προσηλυτίσουν αὐτόν σέ μία σειρά ἀπό νεομοδίτικες ψευδοχριστιανικές διδασκαλίες. Σέ αὐτούς τούς δύσκολους καιρούς στό τέλος τῆς ζωῆς του ὁ Γέροντας προέτρεπε ὅλα τά τέκνα τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας νά μείνουν συσπειρωμένα κάτω ἀπό τό ὠμόφορο τοῦ Πατριάρχῃ. Ἐνας ἀπό τούς Ρώσους πνευματικούς μοιράστηκε μέ τόν Γέροντα Σωφρόνιο τίς ἀμφιβολίες του πού προκλήθηκαν ἀπό ὀρισμένα ἀρνητικά γεγονότα στήν ζωή τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Γέροντας στήν ἀπάντησή του ἔγραψε: “... Ἰκετεύω τήν ἀγιότητά σας νά εἰσακούσει τήν φωνή μου πού εἶναι αὐτή ἐνός ἀμαρτωλοῦ ἀνθρώπου: Μείνετε πιστοί μέ ὅλες τίς δυνάμεις σας μόνο στό Πατριαρχεῖο. Συνεχίστε ἀκόμα καί μέχρι “ὁμολογίας” (γιά νά μήν πῶ μαρτυρεῖστε ἀκόμα καί μέχρι θανάτου). Ἡ σωτηρία βρίσκεται μονάχα ἐκεῖ. Ὅλες οἱ ἄλλες κινήσεις, παρότι ἐξωτερικά στήν ὄψη μοιάζουν μέ εὐσεβεῖς, ἀνήκουν σέ δυτικούς ἐχθρούς. Μέ αὐτές θά ἔρθει μόνο τό σχίσμα, τό μίσος καί ἡ ἀπώλεια ὅλων. Σᾶς γράφω μέ πλήρη ἐπίγνωση τῆς ὑπευθυνότητάς μου ἀπέναντι στόν Θεό καί τήν Ἐκκλησία πού ἔχει ἀγιασθεῖ ἀπό τό πολύτιμο Αἷμα τοῦ Ἐνσαρκωμένου Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ»... «Πολλοί μοναχοί καί λαϊκοί ἐπικαλοῦνται τό ὄνομα τοῦ Γέροντα Σωφρονίου στίς προσευχές τους καί ἐλπίζουν στήν σύντομη ἀναγνώρισή του. Στήν Ρωσία ἤδη διεξάγονται

προσπάθειες για να έτοιμασθει ή εικόνα του πατρός Σωφρονίου με την έλπίδα ότι στο μέλλον θα τιμάται ως άγιος από όλες τις εκκλησίες».

Από τις πιο σημαντικές μαρτυρίες ανάμεσα στους Έλληνες για τον Άγιο Σωφρόνιο είναι αυτή του αγίου Πορφυρίου, ο οποίος είχε παραδεχθεί ότι συναντιόνταν οί δύο τους πνευματικά κατά την διάρκεια της προσευχής, βρισκόμενοι ο ένας στο Έσσεξ και ο άλλος στο Μήλεσι, όπου γι' αυτό το γεγονός του είχε απευθύνει και επιστολή. Γράφει ο δρ. Κλείτος Ιωαννίδης (στο βιβλίο του «Γέρων Πορφύριος, Μαρτυρίες και εμπειρίες»): «Χάρη στο διορατικό χάρισμά του ο Γέρων Πορφύριος γνώριζε και τη μορφή ενός άλλου μεγάλου Γέροντος των ημερών μας, του Ρώσου Γέροντος Σωφρονίου, κτίτορος και Προηγούμενου της Ίερας Μονής του Τιμίου Προδρόμου στο Έσσεξ της Βρετανίας, ο οποίος, ανάμεσα στ' άλλα βιβλία, έγραψε και το παγκόσμια γνωστό και μεταφρασμένο σέ πολλές γλώσσες 'Ο Γέροντας Σιλουανός'. Κοντά στο Γέροντα Σιλουανό, ο οποίος, όπως είναι γνωστό, ανακηρύχθηκε άγιος το 1989, ο Γέρων Σωφρόνιος είχε ζήσει έννέα ολόκληρα χρόνια. Όπως, λοιπόν, ο ίδιος ο Γέρων Σωφρόνιος μάς είπε το Νοέμβριο του 1990, όταν είχαμε τη μεγάλη εύλογιά να τον συναντήσουμε και να συνομιλήσουμε μαζί του στο Έσσεξ, συναντιόνταν οί δύο Γέροντες κάθε βράδυ στις προσευχές τους και γνώριζαν πολύ καλά ο ένας τη μορφή του άλλου, χωρίς ποτέ να έχουν δεϊ ο ένας τον άλλο με τους φυσικούς όφθαλμούς τους»...ο γέροντας Σωφρόνιος «άνέθεσε σ' ένα ύποτακτικό του ιερομόναχο να μάς γράψει επί λέξει τὰ ακόλουθα: ἸΓράφουν δι' ἐμέ τέτοια μεγάλα επαινετικά λόγια; Καί πῶς μπορῶ νά εἶπω ὅτι εἶμαι τέτοιος; Θά ἦτο παράδοξος μία τοιαύτη μαρτυρία περὶ ἑμαυτοῦ. Τὸ γεγονός ἔχει ὡς ἐξῆς. Πρὸ δεκαετίας περίπου, κατὰ τὴν πρωτοβουλία τοῦ πατρός Πορφυρίου καὶ τὴν μεσολάβησι κάποιου κοινοῦ γνωστοῦ, εἶχεν ὀρισθῇ ἡμερομηνία καὶ ὥρα κοινῆς προσευχῆς. Ἐκτοτε δὲ ἐδραιώθη μεταξύ ἡμῶν ἡ ἀμοιβαία προσευχή. Πράγματι δὲ ἐνθυμούνται μερικοὶ στοὺς Ἡσυχαστήριον ὅτι ὁ Γέρων Πορφύριος τοὺς εἶχε πεί νά μὴ τὸν διακόψουν ὀρισμένη βραδινὴ ὥρα, διότι εἶχε πνευματικὴ ἐν προσευχῇ συνάντησι μετὰ τὸν Γέροντα Σωφρόνιο. Τέτοιες πνευματικὲς συναντήσεις γιὰ κοινὴ προσευχὴ συνήθιζε ὁ Γέροντας Πορφύριος νά ἔχει καὶ μετὰ πνευματικὰ τέκνα, πού βρισκόνταν σὲ μακρινούς τόπους. Ἡ πρωτοβουλία τοῦ π. Πορφυρίου, τὴν ὁποία ἀναφέρει ὁ Γέρων Σωφρόνιος, πραγματοποιήθηκε μετὰ τὴν ἀποστολὴ τῆς κατωτέρω ἐπιστολῆς, τῆς ὁποίας ἀντίγραφο μάς ἔδωσε τὸ πνευματικὸ τέκνο τους, πού μεσολάβησε: ἸΓέροντα Σωφρόνιε, Σ' ἀσπάζομαι ἐν Χριστῷ.

Ἡ τάδε μοῦ 'πε, ὅτι θέλετε νά συναντηθοῦμε. Καὶ ὅτι μετὰ καλεῖτε νά 'ρθῶ στὴν Ἀγγλίαν καὶ ὅτι ἐὰν δὲν μπορῶ νά 'ρθῶ ἐγὼ ἐκεῖ, θά ἐρθετε ἐσεῖς στὴν Ἑλλάδα. Ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν μπορῶ νά 'ρθῶ, ἀλλὰ καὶ δὲν θέλω νά ὑποβληθεῖτε ἐσεῖς στὸν κόπον νά ἐρθετε, καὶ ἐπειδὴ γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς δὲν ὑπάρχουν ἀποστάσεις, θά μπορούσαμε νά συναντηθοῦμε στὴν προσευχή, λέγοντας τὸ «Κύριε Ἰησοῦ, Χριστέ ἐλέησόν με», στίς 31 Αὐγούστου, Κυριακή, 1980 καὶ ἀπὸ ὥρας 12 μεσονυκτίου ἕως 12.30 μετὰ

μεσονύκτιο (10.00-10.30 ώρα Ελλάδος). Ἐκτὸς ἂν ἔχετε ἄλλη δουλειὰ καὶ ἔρθετε στὴν Ἑλλάδα. Σ' ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ μετὰ τῆς συνοδείας σου, εὐχόμενος υἱείαν ψυχῆς καὶ σώματος.

Μετὰ τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης

Ἰερομόναχος Πορφύριος Μπαϊρακτάρης».

4. Ἐπίλογος.

Ὁ Ἅγιος Σωφρόνιος στὸ κείμενό του «Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ πρότυπο τῆς ἐνότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος» ἀντιτίθεται δυναμικὰ σὲ κάθε προσπάθεια μεταφορᾶς καὶ ἐφαρμογῆς παπικοῦ τύπου πρωτείου στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀλλὰ ὅπως δείξαμε παραπάνω σαφέστατα καὶ κατὰ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, διαφοροποιώντας τὴν Ὁρθοδοξία ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα πιστεύω, ὡς τὴν μόνη ἀλήθεια. Δὲν εἶναι καθόλου τυχαίον, ὅτι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος συνηθίζει νὰ καλεῖ στὸν οὐρανὸ τοὺς Ἁγίους Του σὲ ἡμέρες ἰδιαίτερης σημασίας καὶ χαρακτηριστικῶν ἐορτῶν, κάλεσε αὐτὸν τὸν Ἅγιο τὴν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, ἡ ὁποία θαυματουργικῶς «ἐκύρωσε τὰ δόγματα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὰ ὁποῖα οἱ ἅγιοι Πατέρες σοφῶς ἐδογματίσαν», ἐνῶ τὴν ἐπομένη τῆς ἐορτῆς τῆς ἐκοιμήθηκε καὶ ὁ ἅγιος Παῖσιος, ποὺ τὴν εἶχε δεῖ ὀλοζώντανη μπροστά του σὲ ὄραμα. Τὴν ἴδια ἀκραιφνῶς ὀρθόδοξη ἱερὴ παρακαταθήκη μᾶς ἄφησαν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι σύγχρονοι ἅγιοι Γέροντες, ἅγιος Πορφύριος, ἅγιος Ἰάκωβος καὶ λοιποί, εἴτε μὲ τὸν λόγο τους, εἴτε μὲ τὸ ἔμπρακτο παράδειγμά τους, πέρα ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἐπιμέρους σφάλμα, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶπε ἢ ἔπραξε κάποιος ὡς ἄνθρωπος σὲ κάποια χρονικὴ στιγμή. Θὰ ἀναφερθοῦμε στὸ σημεῖο αὐτὸ στὴν ἀπάντηση, ὡς ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὴ, σὲ σχετικὴ ἐρώτηση ποὺ τοῦ ἔκαναν, τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ τοῦ Κατουνακιώτη μετὰ ἀπὸ προσευχή, ὅτι «ὁ Οἰκουμενισμὸς ἐμφορεῖται ἀπὸ ἀκάθαρτα πνεύματα». Εἶναι πραγματικὰ παράδοξο καὶ ἀκατανόητο, πῶς, ἐνῶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἔπραξε καλὰ καὶ εὐλογημένα καὶ τοὺς ἁγιοκατάταξε, ὡστόσο δὲν συμβαδίζει μὲ τὶς διδαχὰς τους σὲ αὐτὰ τὰ καίρια καὶ οὐσιαστικὰ ζητήματα γιὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ πολίτευμα καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως. Εἶναι σὰν νὰ μᾶς λέει κατὰ κάποιο τρόπο «νά, σᾶς προσφέρουμε τοὺς Ἁγίους σας, ποὺ σᾶς ἐκφράζουν πραγματικά, νὰ τοὺς ἀκολουθεῖτε, χωρὶς νὰ παύετε, ὅτι καὶ νὰ κάνουμε, νὰ μένετε καὶ μαζί μας γιὰ χάρη τους».

Ἡ ἁγιοκατάταξη τοῦ ἁγίου Σωφρονίου θὰ μπορούσε νὰ διαδραματίσει καὶ ἓνα ἄλλο σημαντικὸ ἐνοποιητικὸ καὶ κατευναστικὸ ρόλο στὸ ἄλλο κρίσιμο ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα, αὐτὸ τοῦ Οὐκρανικοῦ. Ἔτσι, ἀφοῦ ἡ ἁγιοκατάταξή του ἔγινε ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, γιὰ τὸ αὐτὸ ὑπαγόταν ἡ Ἱερὰ Μονή του, ὅμως ὡς πρὸς τὴν καταγωγή του ὁ Ἅγιος ἦταν Ρώσος, θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσει τὸ πρόσωπο αὐτοῦ τοῦ ἁγίου μιὰ ἀφορμὴ προσέγγισης τῶν δύο ἀντιπαρατιθέμενων Ἐκκλησιῶν στὸ Οὐκρανικόν, πρᾶγμα ποὺ ἔδειξε καὶ ἡ δήλωση τοῦ Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ κ.

Ἰλαρίων , ἐπικεφαλῆς τοῦ Συνοδικοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, λίγες μέρες μετὰ τὴν ἀγιοκατάταξη, στὴν συνάντησή του μὲ τὸν [Ἀρχιεπίσκοπο Ἀμερικῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κ. Ἐλπίδοφόρο](#) μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τοῦ Μητροπολίτη Νέας Ὑόρκης καὶ Βορείου Ἀμερικῆς τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας, κ. Ἰωσήφ στὶς 24 Ὀκτωβρίου 2019: «Πιστεύω πὼς δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ συνάντηση πραγματοποιήθηκε λίγο μετὰ τὴν ἀνακοίνωση τοῦ Πατριάρχου κ.κ.Βαρθολομαίου γιὰ τὴν ἀγιοκατάταξη τοῦ γέροντα Σωφρονίου Σαχάρωφ. Πιστεύω ὅτι ὁ πατέρας Σωφρόνιος προσεύχεται γιὰ τὴν ἀγαπημένη του Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ὅσο καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποία διακόνησε καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ στὴν Ἀγγλία σὲ δύσκολους καιροὺς. Ἡ προσευχὴ αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ διατηρήσουμε τὴν ἐνότητα τῶν ἱερῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὶς ὁποῖες προσευχόμαστε σὲ κάθε λειτουργία».

Ἄλλοι γέροντες, ποὺ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τοὺς ἤδη ἀγιοκαταταγμένους σύγχρονους γέροντες, ἀξίζουν νὰ ἀγιοκαταταχθοῦν γιὰ τὸ ὀρθόδοξο ἀσκητικὸ τους φρόνημα καὶ τὴν θυσιαστικὴ προσφορὰ τους στὴν μοναχικὴ ζωὴ, καὶ γενικὰ στὴν Ἐκκλησία, εἶναι ὁ γέροντας Φιλόθεος Ζερβάκος, ὁ γέροντας Αἰμιλιανὸς ὁ Σιμωνοπετρίτης, ὁ γέροντας Ἐφραίμ τῆς Ἀριζόνας, ὁ ἄφθαρτος γέροντας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ἀγάθωνος Βησσαρίων. Ἀνάμεσα στοὺς Ἁγίους, ποὺ ἀναφερθήκαμε ἐπιλεκτικὰ δὲν συμπεριλάβουμε τὸν πιὸ πρόσφατο ἀγιοκαταταγμένο, τὸν Ἅγιο Ἐδέσσης Καλλίνικο, μένοντας στοὺς ἄλλους, ποὺ ἦταν ὅλοι γέροντες, καὶ στὴν πλειοψηφία τους ὀλιγογράμματοι. Ἴσως, τὸ ὅτι ἀνάμεσά σὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀγιοκαταταγμένους γέροντες δὲν ὑπῆρχε κανένας ἀρχιερέας, νὰ ἀποτελέσει ἓνα ἔναυσμα γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο νὰ ἀγιοκατατάξει στὴν παρούσα χρονικὴ στιγμή τὸν Ἅγιο Ἐδέσσης Καλλίνικο, ὥστε νὰ ὑπάρχει καὶ κάποιος ἀπὸ τὴν τάξη τῶν ἀρχιερέων στὴν χορεία τῶν σύγχρονων ἀγιοκαταταγμένων Ἀγίων, ὥστε νὰ φανεῖ ὅτι καὶ ἀπὸ τὴν τάξη τους προέρχονται ἅγιοι, καὶ ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς ἀπλοῖκους γέροντες. Τότε ὅμως θὰ μπορούσαμε νὰ προτείνουμε τὴν ἀγιοκατάταξη τουλάχιστον ἄλλων δύο ἀρχιερέων, τοῦ μακαριστοῦ Ἀντωνίου Σιατίστης καὶ τοῦ μακαριστοῦ Ἀγνουστίνου Καντιώτη, τῶν ὁποίων ἡ βιοτὴ καὶ τὰ τέλη ἦταν ὅσια καὶ εἰρηνικά. Μόνο βέβαια νὰ δίνεται κάποιος χρόνος ἀπὸ τὴν μιὰ ἀγιοκατάταξη στὴν ἄλλη, χωρὶς βιασύνες, ὥστε ἡ ἐπώαση τῶν ἀγιοκατατάξεων, ὡς μιὰ χρονοβόρα διαδικασία, νὰ γίνεται σωστά.

Ὅλες αὐτὲς οἱ σύγχρονες ἀγιοκατατάξεις εἶναι θεῖο δῶρο, γιὰ τοὺς δύσκολους καιροὺς ποὺ ἔρχονται, καὶ νάτοι ἤδη ἦρθαν, στοὺς ὁποίους θὰ ἀποτελέσουν γιὰ μᾶς σημαντικὸ στήριγμα, ἐνίσχυση, ἐφόδιο, καὶ παρηγοριά, καταφεύγοντας στὴ βοήθειά τους καὶ στὶς πρεσβείες τους στὸν Κύριο, ὥστε νὰ ἀνταπεξέλθουμε στὶς δοκιμασίες. Ὁ Ἅγιος Πορφύριος εἶχε πεῖ πρὶν κοιμηθεῖ «Μὴν λυπηθεῖτε ὅταν θὰ φύγω ἀπὸ

αὐτὴ τὴ ζωὴ, γιατί τότε θὰ εἶμαι πιὸ πολὺ κοντά σας καὶ θὰ μπορῶ νὰ σᾶς βοηθῶ πολὺ περισσότερο».

Πηγές.

1. Ἱερομόναχου Ἰσαάκ, «Βίος Γέροντος Παΐσιου τοῦ Ἀγιορείτου», Ἱερὸ Ἦσυχαστήριον Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, 2012.
2. Ἀγίου Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, «Βίος καὶ Λόγοι», Ἱ.Μ. Χρυσοπηγῆς, 2015.
3. Στυλιανὸς Γ. Παπαδόπουλος, «Ὁ Μακαριστὸς Ἰάκωβος Τσαλίκης», Οὐρανός, 2014.
4. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπεδινοῦ, «Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἦσυχαστής», Ψυχοφελὴ Βατοπεδινά, Ἱ.Μ. Βατοπαιδίου, 1983.
5. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπεδινοῦ, «Ὁ Χαρismaτοῦχος Ὑποτακτικὸς - Γέροντας Ἐφραίμ ὁ Κατουνακιώτης», Ψυχοφελὴ Βατοπεδινά, Ἱ.Μ. Βατοπαιδίου, 2018.
6. Ἀρχιμ. Χερουβεῖμ, «Δανιὴλ Κατουνακιώτης - Σύγχρονες Ἀγιορείτικες Μορφές, 4», Ἱ.Μ. Παρακλήτου, Ὠρωπὸς Ἀττικῆς, 2009.
7. Μητροπολίτης Ἰγνάτιος Τριάντης (Βερατίου), «Ὁ Γέροντας τῆς Πάτμου- Ἀμφιλόχιος Μακρῆς (1889-1970)», Ἱ.Μ. Εὐαγγελισμοῦ, Πάτμος, 2009.
8. Ἀρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), «Ἀγώνας Θεογνωσίας - Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Γέροντος Σωφρονίου μὲ τὸν Δ. Μπάλφουρ», Μετάφραση ἀπὸ τὰ ρωσικά: Ἀρχιμ. Ζαχαρίας, Ἱ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας, 2004.
9. Μητροπολίτου Ναυπάκτου & Ἀγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέου, «Διάλογος Γέροντος Σωφρονίου τοῦ Ἑσσεξ καὶ Δ. Μπάλφουρ».
10. Μητροπολίτου Πισιδίας Μεθοδίου Φούγια, «Θεολογικαὶ καὶ Ἱστορικαὶ Μελέται - Συλλογὴ Δημοσιευμάτων καὶ μὴ, Σύμμικτα Ἐκκλησιαστικά», Τόμοι 14^{ος} καὶ 15^{ος}, Ἀθήνα, 2003.
11. Τοῦ ἰδίου, «Ὁρθοδοξία ἀλὰ Λατινικά (ἢ Δυτικοῦ Τυπικοῦ)».
12. Ἀρχιμανδρίτου Σωφρονίου Σαχάρωφ, «Οἰκοδομῶντας τὸν Ναὸ τοῦ Θεοῦ μέσα μας καὶ στοὺς ἀδελφούς μας», Τόμοι Α', Β' καὶ Γ', Ἱ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας, 2014.
13. Πρωτοπρ. Ἄγγελος Ἀγγελακόπουλος, «Ἀρχιμ. Σωφρόνιος Σαχάρωφ καὶ Οἰκουμενισμός».
14. Πρωτοπρ. Θωμᾶ Βαμβίνη, «Σχόλια σὲ μιὰ θεολογικὴ τραγωδία. Ἀπάντηση στὸν π. Ἰωάννη Διώτη».
15. Ἀρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), «Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ πρότυπο τῆς ἐνότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος».
16. Ἀρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), «Τὸ μυστήριον τῆς πνευματικῆς ζωῆς», Μετάφραση ἀπὸ τὰ ρωσικά: Ἀρχιμ. Ζαχαρίας, Ἱ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας, 2010.

17. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), «Ὁψόμεθα τῷ Θεῷ καθὼς ἐστι», Μετάφραση ἀπὸ τὰ ρωσικά: Αρχιμ. Ζαχαρίας, Ἰ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας, 1992.
18. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), "Ὁ ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης", Μετάφραση ἀπὸ τὰ ρωσικά: Αρχιμ. Ζαχαρίας, Ἰ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας, 1992.
19. Ἰ.Μ.Μ.Βατοπαιδίου, «Γέροντας Σωφρόνιος ὁ Θεολόγος τοῦ Ἀκτίστου Φωτός: Πρακτικὰ Διορθοδόξου Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου», Ἅγιον Ὄρος: Ἰ.Μ.Μ.Βατοπαιδίου, 2008.
20. Πρωτοπρ. Θωμᾶ Βαμβίνη, «Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος καὶ ἡ ἀποδοχή του ἀπὸ τοὺς Ρώσους».
21. Δρ. Κλείτου Ἰωαννίδη, «Γέρων Πορφύριος, Μαρτυρίες καὶ Ἐμπειρίες», Ἱερὸ Ἡσυχαστήριον «Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτήρος», 1994.